بۆچی دەبێت مەسرور بارزانی دەست لە بەڕێوەبردنی کوردستانی ئێراق بکێشێتەوە؟.. نووسینی: مایکڵ ڕۆبین

ناوچەکە بەرگەی حکومەتێکی ناکارامە ناگرێت!

نووسینی: مایکڵ ڕۆبین/
ڕێبوار ڕەشید کردویە بە کوردیی

ڕۆژێک لە ڕۆژان کوردەکان خۆیان بە "ئێراقێکی دیکە" دەبینی، ناوچەیەک کە دیموکراسیی و ئاسایشی تیادا پەیدا دەبوو، بەڵام ئەوڕۆ کوردستانی ئێراق لە سەر ئاورە. هێزەکانی ئاسایش دەستڕێژی گوللە لە خۆپیشاندەران دەکەن، خەڵک وەڵام دەدەنەوە و ناڕەزاییدەربڕان پەرچەمی حیزبەکان دەسووتێنن و تەنانەت وێنەی دامەزرێنەری پ د ک مەلا مەستەفا بارزانیش.

کوردستانی ئێراق کە "ئێراقێکی دیکە" بێت هەمیشە درۆیەک بوو. ناوچەکە ماڵی بابی دوو خانەوادەی دەسەڵاتدارن – بارزانی و تاڵەبانی، کە لە پراکتیکدا لە سەروو یاساوەن. هاوکات کە ئێراقییەکان لە بەغداد لە پشت فەرمانەوە بوون، مەسعود بارزانی پ د ک کە هەتا 18 مانگێک لەمەوبەر سەرۆکی هەرێمەکە بوو، زۆر لە هەوڵی ئەوەدا بوو کە ماوەی دەست لە سەرکاربوونی خۆی درێژ بکاتەوە. دۆخی ئاسایشیش هەروەها گرژ بوو، کەمتر بە هۆی کارامەیی پاراستن، دەزگای ئاسایشی پارتی کە لە مێژە لەلایەن مەسروری کوڕە گەورەی مەسعودەوە بەڕێوە دەبردرێت، وەکوو لە توانای پارتی بۆ بەڕێوەبردنی سەرچاوە سامانییەکان، بەتایبەتیی سامانی نەوتی هەرێم، بوو و کردنی بە هەرێمێکی گەندەڵیی، بە کوردییەکەی، خانەوادەی بارزانی لەو دەستانەیان زۆر کەم هەبوو کە بە پارە نەیان کریبن.

کوردەکان ئێستا تەواو یاخیبوون. مەسعود ڕەشمەی دەسەڵاتی دا بە مەسروری کوڕی خۆی، زۆر کەم لەبەرئەوەی کە کارامە بێت بەڵکو لەبەرئەوە بوو کە کوڕە گەورەیەتی. هاوکات کە ڕاپۆرتی دەستدرێژییکردن زیاتر لە سلێمانییەوە دێت، زۆر کەمتر لەبەرئەوەیە

کە بەخشندەیی لە دەقەری یەکیەتیی نیشتیمانیی کوردستانەوە زیاتر بەت – هەردوو لایان زۆروکەم وەکوو یەکن – بەڵکو لەبەرئەوەیە کە سلێمانی خاوەنی نەریتی بەرەنگاربوونەوەیە و ڕێبەراتیەکەیش کەمێک زیاتر تۆلەرانسی هەیە. لە هەولێر و ئەو بەشانەی کوردستانی ئێراق کە بارزانی دیکتاتۆرانە کۆنترۆڵیان دەکات، شتومەک و ئازووخەی سەربازیی کە دەوڵەتانی ڕۆژئاوا دژ بە شەڕی داعش پێیان بەخشیون و تا ئێستا بە شەڕی دژ بە داعش بەکاریان نەهێناون، ئێستا بەرامبەر بە خەڵکی سقیل هەڵیان بەستوون.

بە هەرحاڵ، کێشە سەرکییەکە بڕیاردانی مەسرورە. هاوکات کە مەسرور تاوانەکە دەخاتە ئەستۆی ئەوانی پێش خۆی، ئامۆزایەکەی، واتە نێچیروان بارزانی کە ئێستا سەرۆکی هەرێمە، بەو دۆخە ناهەموارەی هەولێر، کەچی حکومەتی نێچیروان هەمیشە کارامەتر بووە، تەنانەت لە بارودۆخی دژواری ئابووریشدا. کاتێک کە مەسرور حوکمی لە بابی خۆی وەرگرت، بە دوای کارامەییدا نەدەگەڕا، بەڵکو بە دوای وەفاداریی کوڕانەوە بوو. بەو شێوەیە مەسرور حکومەتێکی پاراستنی دامەزراندووە، کارمەندە درێژماوەکانی پاراستنی هێناون و خستوونیە پلەی سیاسییەوە. لەوەدا، ئەرکی سەرەکیی ئەمانە ئەوەیە کە وەفاداری مەسرور و بازرگانییەکەی بن، وەکوو لە پێشخستن و گەشەپێدانی کوردستان.

بیهێنە بەرچاوی خۆت، بۆ نموونە، وەزیری ناوخۆ، ڕێبەر ئەحمەد. ڕێبەر 7 دانە ساڵ ئەندامێکی چالاکی پاراستن بووە و پێش ئەوەیش چەندین ساڵ هاوکاری پاراستن بووە. لە ڕۆڵی ئێستایدا، چاودێری هێزی پۆلیس دەکات و بە پلەی یەکەم دژ بەو کەسانە بەکاریان دەهێنێت کە دژ- بارزانین، لە جیاتی ئەوەی بۆ پاراستنی یاسا و ڕێگاگرتن لە خراپەکاریی بەکاریان بهێنێت.

پاشان وەزیری تەندروستیی سامان حوسەین محەمەد (سامان بەرزنجی). سامان کۆنترۆڵی هەموو نەخۆشخانەکان دەکات، بە ئەهلیی و حکومییەوە و هەروەها کۆنترۆڵی تەواوی خەزێنەی دەرمانیی دەکات. من لەوە بەر راپۆرتێکم لە سەر کارەکەی هەیە (دیارە ئەو کارەی بە هاوکاریی ئیدریسی کوڕی نێچیروان دەکرد) ئەویش ئەوە بوو کە نەخۆشخانەیەکی بەخشندەکاریان کرد بە کلینیکێکی شەخسیی قازانجبگیر. لە کاتی قەیرانی کۆرۆنادا، کوردەکان باسی دەکەن کە سامان بەتایبەتیی کۆنتراکتی دەرمانفرۆشیی، ئەویش بە نرخی زۆر گران، بەو بازرگانانە داوە کە سەر بە پاراستنن. سەرئەنجامی ئەم کارە لێزمە قازانجێک بووە بۆ تاقمی ناوەوەی بازنەی پاراستن،

دیارە لەسەر حیسابی تەندروستیی و خۆشگوزەرانیی خەڵکی کورد.

لە مێژە پاراستن ئالان حەمەسەعید ساڵح بە لایەنگرێکی جێمتمانەی پاراستن دەزانێت کە مەسرور کردی بە وەزیری خوێندن. کاتێک کە ئالان لە سلێمانی نیشتەجێ بوو وەکوو پارتییەک دەست بە کار بوو، دروست لەو کاتانەدا کە لقەکانی پارتی بەوە ناوبانگیان دەرکردبوو کە گوللەی زیندوو بە خۆپیشاندەرانەوە دەنا. کاتیک کە جێنابی وەزیر نەبوو بوو بە ئەکادیمیک، مەسرور چاوەڕێی ئەوەی لێی هەبوو کە ئالان مەلزەمەیەک بە مێشک شۆردنەوەی جەوانان و لاوان ئامادە بکات وا کە ببن بە وەفاداری پارتی و چیرۆکەکەی. دیارە، بێگومان ئەمە نا واقیعییە – لە سەردەمی سۆشیالمیدیادا و لە کاتێکدا کە چەندین خەڵکی کورد لە تەواوی خانەوادەکاندا لە دەرەوەی وڵات دەژین و لەو دوورەوە باسی دۆخی راستەقینە دەکەن و نیشانی دەدەن، نەشیاوە بتوانرێت نەوەی نوێ بەو شێوەیە گۆش بکرێت. بەڵام هەر ئەو راستییەی کە مەسرور و ئالان هەوڵ دەدەن ئەو کارە بکەن ئاستی فەنتازی و چاولەدوویییان نیشان دەدات کە مەسرور وا تێی کەوتووە.

مەسرور بە هەمان شێوە پشتیوان سەدیق عەبدوڵا، وەزیری کاروباری ئەوقاف، ـی بەکار هێناوە، بۆ ئەوەی کە ئۆپۆزیسیۆنی ئایینی تا ئاستی گۆندەیی پێ کۆنترۆڵ بکات. پشتیوان ئەندامی مەکتەبی سیاسیی پارتییە و بە پێی هاوشارییەکانی لە هەولێر، پاراستنەکی پایەدارە.

وەزیری شارەوانیی و گەشتوگوزار، ساسان عوسمان عەونی، لە هەمان شانەیە. لە نێوان ساڵانی 2005 و 2009 دا بەڕێوەبەری پاراستن بوو، ئەگەرچی لە راستییدا هەر مەسرور بڕیاردەر بوو. ساسان یەکێکە لە هەرە متمانەپێکراوەکانی ڕێکخراوە ئاژانییەکەی مەسرور و ئەمەش کارەکەی ئەوەیە کە سەرپەرشتی ئەوە بکات کە خاکی حکومەتی هەرێمی کوردستان بخاتە دەستی مەسرور و نوێنەرە بازرگانییەکانی و هاوپەیمانەکانی بۆ ئەوەی کە مەسرور و پاراستن بتوانن قازانج لە گەشەپێدانیان بکەن و بیانفرۆشن لە کاتێکدا کە حکومەتەکەی مەسرور مووچەی مانگانەی کارمەندان نادات.

کوردەکان هەروەها باسی دەکەن کە ئەرکی سەرەکیی ئومێد سەباح عوسمان، سەرەکی دیوانی ئەنجوومەنی وەزیران (فەرماندەی گشتییەکەی مەسرور) ئەوەیە کە مامەڵە سیاسییەکان و بازرگانییەکانی مەسرور پەنهان بکات لە کاتێکدا کە نەهامەتییەکان زۆر زیاتر پەیوستیان بە شەفافیەت و ڕوونییە. محەمەد شوکری، سەرەکی دەستەی وەبەرهێنا، کار و پرۆژەکان، ئەمیش لە ناوبازنەی پاراستنی مەسروردا ڕێچووە، کە

کارەکەی ئەوەیە هێڵ و سنووری نێوان سامان و داهاتی حکومەت، حیزب و کەسەکان بسڕێتەوە و ئەگەریش زەربەی سەرمایەگوزارییەکان بە ئاراستەی مەسرور نەبات ئەوا بیانگەیەنێتە دەست پاراستن و بەرژەوەندییە بازرگانییەکانی خۆیان.

مەسرور دەتوانێت پاراستن بە هێند وەربگرێت، بەڵام جێی خۆی نییە وەفاداریی ئەوانەی نەزیکین لەگەڵ کارزانیی و کارامەیی تێکەڵ بکات. کێشەی سەرەکی حکومەتەکەی مەسرور ئەوە نییە کە پێش خۆی چی تر هەبووە، بەڵکو گەندەڵیی و نەزانییە. گومرگ و باج زیادیان کردووە، لە هەندێک دۆخدا بە ڕێژەی سێ سەد لە سەددا. کوردەکان دەبینن کە لە هاوولاتیانی سویسرا پارە زیاتر دەدەن، ئەمە لە کاتێکدا کە مەسرور خزمەتگوزاریی سەماەیایان پێ ڕەوا دەبینێت. بە شێوەیەکی دیکە بڵێین، هەولێر لە دونیادا شاری یەکەمینی ڕێستۆرانەکانە و لە نەخۆشخانەشدا جیهانی سێیەمە.

نابێت مەسرور سەرسوڕماو بێت کە کوردستان لە سەر ئاورە. ڕەنگە پێی وابێت کە دەندەیی بەڵێسەکان دەشکێنێتەوە، بەڵام نابێت لەو خەیاڵپڵاوەدا بێت کە دەتوانێت پشکۆکان بکوژێنێتەوە چون پشکۆکان لەبەر ئازادیی داخ نیین بەڵکو لە سەرئەنجامی گەندەڵیی و تووڕەبوون لە زۆ بەڕێوەبردنەکی هەڵئاوساودا داگیرساون. خەڵکی کورد شایستەی دیموکراسیین، سەرمایەی مرۆڤیی لە هەرێمەکەدا بە ڕاستیی مەزنە و تەنیاش مەتەڵەی پارتیی ڕێگرییەتی، بەڵام لە ڕاستییدا خانەوادەی بارزانیی هیچ ئارەزوومەندییەکیان بە بەرقەرارکردنی دیموکراسیی نییە چون دیموکراسیی بە مانای کۆتاییهاتنیان بە دەسەڵاتیان دێت. زووش یان درەنگ هەر کۆتایی بە دەسەڵاتیان دێت ئەگەر پێیان وا بێت کە ئەم دۆخەی ئێستا هەر وا وەکوو خۆی دەمێنێتەوە. ئەگەر مەسعود، سەرۆکی پێشوو و سەرۆک عەشیرەت، بە ڕاستیی دەیەوێت پارتەکەی و ئەزموونەکە لە سەر ژیان بەردەوام بن ئەوا جێی خۆیەتی حاڵیی ببێت کە ئیتر کاتی ئەوە هاتووە خۆی خانەنشین بکات و پلەی مەسروری کوڕەگەورەی بهێنێتە خوارەوە و ڕیشمەی حکومدارییەکە، لانی کەم بە کاتیی، بداتەوە بە نێچیری برازای.

نێچیروان، شایەد، هەروەکوو مەسروری ئامۆزای، گەندەڵیی هەڵگرتبێت و بە کاری شەخسی خۆگەورەکردنەوە خەریک بێت، بەڵام بە پێچەوانەی مەسرورەوە، نێچیروان تێ دەگات کە ڕێز لە ڕێگای ترسەوە دەستبەر ناکرێت و تا خزمەتگوزارییش بەرکەماڵ نەبێت ئاشتیی ناچەسپێت. لە بەر خاتری هەموو کوردێک و ئابڕووی خانەوادەی بارزانی، ئیتر کاتی

هاتووە مەسرور دەست لە کار بکێشێتەوە.

نووسینی: مایکڵ ڕۆبین
ڕێبوار ڕەشید کردویە بە کوردیی

مایکڵ ڕۆبین توێژەرەوەیەکی هەمیشەیی ئەمریکان ئینتەرپرایز ئینستیتیوتە (*American Enterprise Institute*) و نووسەرێکی بەردەوامی ڕۆژنامەی ناشنال ئینتەرێستە (National Interest).

https://nationalinterest.org/feature/why%C2%A0masrour-barzani-should-resign-leading-iraqi-kurdistan-174181

تێبینییەکانی وەرگێڕ:

- مایکل ڕۆبین یەکێک لە دەستە ستراتیژییەکانی کوردە کە عەوداڵی پارەوەرگرتن نییە، بە پێچەوانەی ئەو جەند زەدەستەی بنەماڵەی بارزانی کە بە سەدان ملوێن دۆلاریان تیادا خەرج کردوون.
- ئەگەر هەر کوردێک ئەم وشانەی بنووسیایە ئەوا بە هەزاران شێوە لە لای بنەماڵەی مەسعودەوە تاوانبار دەکرا.
- بنەماڵەی بارزانی ڕاستەوخۆ لەگەڵ میت و ئیتلاعات کار دەکەن و تەواوی ستافی حکومەتی کوردستانیان، بەوانەوە کە هەشتا لە ناو یەکێتیی و گۆڕاندا ماون بەڵام گومانی جیددیان لە سەرە، کردووە بە خزمەتکاری پاراستن و پاراستنیشیان کردووە بە ئینتەرپرایزێک/ بنکەیەکی بازرگانیی سیخوڕیی لەگەل وڵاتانی دەراوسێ کە داگیرکەری کوردستانن.
- سەرنج بدەن مەسعود کە لە 2005 ەوە مەری سەرەکی هەرێمی لە خۆی داوە و لە □□ پاش ڕیفراندۆمی فرۆشتنی باشوورەوە مەری "سەرەکی سەرەکان" ـی لە خۆی داوە، لەم ڕۆژانەدا لە جیاتیی ئەوەی، هەر لە سەر بناخەی خۆ بە سەرەک دانان، وەکوو کەسایەتییەکی ئاشتیخواز لە پشت خەڵکی هەژار و تاڵانکراوەوە بووەستێت و قسەی بەرپرسیارانە بکات، دەت خۆ□□اتی دز و جەردەکان دەکات و وەکوو شەڕلاتییەکیی بەئابەوو دەڵێت "پارتی غەدر لە کەس ناکات و ناشهێڵێت کەس غەدری لێ بکات". مەسعود لە تەمەنی ٧٤ ساڵییدا و پاش دزینی ملیاردەها دۆلار بەو زمانە زۆر بازاڕییە پیسە دەدوێت. دیارە ئەمە تەنیا وەبیرهێنانەوەیەکە لە پەیوەندی لەگەڵ ئەم وتارەی مایکل

ڕێبین دا وەبیری دەهێنمەوە، دەنا خیانەتی مەسعود و بنەماڵەکەی توێژینەوەی تایبەتیی هەڵ دەگرێت.

ئایا خەباتی زەبرمەند ڕەوایە؟.. کاوە جەلال

لە هەموو قەوارە دەوڵەتییەکاندا، جا دێمۆکراتی یان دیکتاتۆری بن، زەبری دەوڵەتی بە ڕەوا دادەنرێت. ئاخر دەوڵەت گەرەکە لە ڕووخاندن بپارێزرێت. گومانی تێدا نییە کە شێوازەکانی زەبری دەوڵەتی لە شێوەیەکەوە بۆ شێوەیەکی دیکەی دەسەڵاتداری جیاوازن. لە دێمۆکراتییەکاندا بەزۆریی لێدان بە کێبل، ئاوڕشتن یان گازڕشتن، دیلکردن بە فەرمانی دادوەر، دەستوەژە سەرەکییەکانی زەبری دەوڵەتین، لە دەسەڵاتدارییە دیکتاتۆرییەکاندا بەتایبەتی فڕاندن، گرتن و ئەشکەنجەدان، یان لەناوبردن بە شێوەی ڕاستەوخۆ و ناڕاستەوخۆ، سەر بە دەستوەژە سەرەکییەکانی زەبرن.

لە باشترە لە پرسی خەباتی زەبرمەنددا کۆنکرێتتر ڕوو لە شێوەیەکی دەسەڵاتی نادەوڵەتی بکەین کە زۆرتر لە دەسەلاتە دەوڵەتییە دیکتاتۆرەکان دەمانخاتە بەردەم خەباتی زەبرمەند. ئەم ڕەوشە کە ئێمە هەڵیدبژێرین، بریتییە لە گێڕەلاوژێیەکی دەسەڵاتەکان، ڕوونتر ببێژین، لەو دەڤەرەدا بەناو پارتی سیاسی هەن کە وەک کۆمپانیای بازرگانی بە دەستوەژی ڕەوا (لێگیتیم) و هەروەها ناڕەوا کە تەنانەت دەشێت کریمینەل (جەریمەیی) بێت، کاروبار و قازانجیان مسۆگەر دەکەن، ئەوجا لە پاڵ ئەو کۆمپانیا زۆردارانەدا بەناو حکومەت و سەرۆکایەتی و پەرلەمان هەن کە هیچیان ڕاستینە نین، بەڵکو کەسانی تاوانبار و هەڕاجکەری سامانی وڵات پۆستەکانیان بە خاتری بەرژەوەندییەکانی خۆیان و هاو-ڕێیانیان پڕکردەتەوە. پاشان پۆلیس و ئاسایش و بەناو سوپا دەن کە داردەستی خۆیانن، و گەلەکی دی.

ئایا لەم ڕەوشەدا خەباتی زەبرمەندی جەماوەری ڕەوایە؟ لە ئەمە سەرەتا گەرەکە دوو پرسیاری دی ئاڕاستەی ئەو پرسیارە بکەین تا لە وەڵامەکەی نزیکبکەوینەوە: ئایا تا چەند لەو قەوارە بەدناو و

ناڕەوایەدا دەرفەتی خەباتی مەدەنی و گۆڕینی ژیانی خەڵک بە ئاڕاستەی ماف بۆ هەمووان، دادوەری بۆ هەمووان، دابینکردنی کار و کەسابەت بۆ هەموو خەڵک بەبێ جیاوازی و هتد لەگۆڕێیە؟ ئەمە هاوکات گەرەکە بپرسین: ئایا تا چەند دەسەڵاتدارەکان بە ناڕەوا دەسەڵاتیان سەندووە و بە زەبری چەک و مرۆڤکوژان ڕایانگرتووە؟ یان ئایا تا چەند دەسەڵاتداران مرۆڤکوژانی خۆیان لەدژی خەڵک چالاک دەکەن، ئەوە تەنانەت بە فەرمانی دەستڕێژکردنەوە لە ناڕەزاییدەربڕان؟

لێرەدا لایەنێک ئاشکرایە: ئەوەی کە وەک هێزی سیاسەتکەر هەیە، هێزێکی خۆسەپێنە، کەواتە ناڕەوایە. ئەو جۆرە هێزانە ڕەوایەتیی دەسەڵاتیان نییە، بەڵکو ئەوان وەک دوژمنی مرۆڤ و ژیانی مرۆڤدۆست، تەنانەت وەک مرۆڤکوژ، خۆیان بە هێزی چەک دەسەپێنن. لە گەر لە پەیوەندیی سیاسیی ناڕەوادا هێزی چەک دەستوێژی سەرەکیی پاراستنی دەسەڵات بێت، ئەوا ناڕەواییەکە ڕەوایەتی بە بەرانبەرەکەشی دەدات بە هەڵبژاردنی چەک وەک دەستوێژی گەیشتن بە مافی یەکسانی هەمووان. ئاخر گەر تەنانەت دەوڵەت، ئەوە بێگومان چ دەوڵەتی دیکتاتۆریی ناڕەوا و چ دەوڵەتی دەمۆکراتیی ڕەوایەتیپێدراو بە یاسا، مافی زەبری توندوتیژیان بەرانبەر هاوڵاتیان نەبێت و بەرەنگاربوونەوەی زەبروزەنگەکانیان ڕەوا بێت، ئەوا ئیدی هیچ گومانێک لەوە نامێنێتەوە کە بەرەنگاربوونەوەی زەبرمەندی گەڕەلاوژە سیاسییە مافیاییەکان هەردەم ڕەوایە. لە بنەڕەتدا بە بەرەنگاربوونەوەی زەبرمەندی ناڕەوایی کە بەرەنگارییەکی بەئاگایە لە ڕەوایەتیدانی یاسایی بە دەسەڵاتداریی سیاسی، بە یەکەم جار دەرفەت بە سەروەربوونی مافی یەکسانی هەمووان دەڕەخسێنرێت.

کوردەکانی خۆراسان و بیرەوەرییەکانی شازادەی

حەمام.. یوسف محەمەد بەرزنجی

بیرەوەری:

بیرەوەری نوسینەوە لە دنیادا برەوێکی زۆری پەیدا کردووەو خوێنەری زۆری لە دەوری خۆی کۆکردۆتەوە، نوسەران و هونەرمەندان و سیاسییەکان و کەسایەتییەکانی دیکەش بەگشتی دەستیان بە بیرەوەریی نوسینەوەو تۆمارکردنی ڕووداوقەوماوە جۆربەجۆرو هەمەچەشنەکان بردووەو تۆماریان کردووەو لێرەو لەوێ چاپ دەکرێن و بڵاودەکرێنەوە، هەندێک لە بیرەوەرییەکان بەزمانی گشتی خەڵک دەنوسرێن و بەشێکیشیان بەزمانی ئەدەبی و فەنتازیاو شێوە نووسینی پەخشان ئامێز سەرنج ڕاگێش بڵاودەکرێنەوە، بەڵام گرنگ لە بیرەوەریی نوسینەوەو بڵاو کردنەوەی گێرانەوەو ڕاستگۆیی و متمانەیە لای خوێنەر، بیرەوەریش بەشێکە لەمیژووی زارەکی و کە دیکۆمێنت دەکرێ بە ڕاستگۆیی و دوور لە هەر شێواندنێک بنوسرێتەوەو ڕاستییە مێژووییەکان وەک خۆی تۆمار بکرین و بڵاو بکرێنەوەو خوێنەر بەلا ڕێدا نەبرێت؟ ناکرێ نوسەر پشت بە بەرژەوەندی خۆیی و چواردەوری ببەستێ و ڕاستییەکان فەرامۆش بکات و بە ئارەزویی خۆیی ڕاستی کارەسات و ڕووداو قەوماوەکان بهێنێتەوە و خوێنەرو خەڵکی سەرگەردان بکات و مێژوو سەرەو بن بکات.. کەواتە مێژووی ڕاستەقینە و نەمر لە ڕاستگۆیی و پاکژی پەرەزدایە، نەک بەرژەوەند خوازی تاکگەرایی و گۆڕینی ڕاستییەکان و چنگە کەڵکردن بە لاپاڵی سەخت و تاشەبەردی گەوردا.

محەمەدحسێن پاپولی یەزدی:

مامۆستایی زانکۆو پرۆفیسۆر،ساڵی ١٩٤٨ لە شاری یەزدی وڵاتی ئێران هاتۆتە دنیاوە،ئەو دەڵێت:کاتیک هاتۆتە دنیاوە، لەو سەردەمەداکە کارەبا، بەفرگر، تەلەفیزیۆن،ڕیکۆردەر، ڤیدیۆ، بۆری ئاو، حەمام، تەوالێت ورێگاوبان قیرتاوکراونەبوون، یادەوەری منداڵییان لە ڕووی میژووییەوە بەسەروبەرەیە، ئەم یادەوەریانەش بەهەمان شێوەیە، بەڵام دەتوانیت دەستنیشانی بکەیت کە کام یادەوەریی پەیوەندی بەپێش چوونەقوتابخانە و کام یادەوەریی پەیوەندی بە سەردەمی قوتابخانەو دوا قوتابخانەوەیە.٩ل. خاوەنی بڕواوانامەی دکتۆرایە لە بەشی جوگرافیناسی زانکۆی سەربۆنی فەرەنساو ئەندامی سەنتەری لێکۆڵینەوەی لە فەرەنسایە، بروانامەکەی لە سەر هەز و ئێلە کوردەکانی خۆراسانە، لە ناو ئێمەی خوێنەري کوردا بەگشتی نە ناسراوەو بەرهەمەکانی بە ئێمە ئاشنا نین، بەڵام کردنە کوردی ئەم

بەرهەمەی(پاپولی)زیاتر خوێنەربەرچاو ڕوونی دەبێت کە لە ووڵاتی ئێرانی دراوسێماندا یەکێک لە نوسەرو ڕوناکبیرە جوان و مەزنەکان و دۆستی گرنگ و بەکەڵکی گەلی ئێمەو مەسەلە ڕەواکەیەتی، کە ئیمە زۆر بەگرنگی و پێویستەوە لەم پیاوە ڕوناکبیرە دەڕوانین و بەرهەم و کارە باشەکانی بە کەڵک و سوودو پێویست بۆ دۆزی کورد سەیر دەکەین و هەڵیدەسەنگێنین؟ پاپولی بەدرێژایی مێژووی تەمەنی خۆی هەمیشە بە تایبەتی دۆستی کوردو کوردەکان بووەو بە یەکێک لە دۆستە بەوەفاو ڕاستگۆکانی وێنا دەکرێت، ئەویش لە ڕاستگۆیی و نوسینە جوان و میانە ڕەوییەکانیەتی کە بە وێناو تێروانینی جوان بەرجەستە دەبێت و دەردەکەوێت، بیرەوەرییەکانیشی شایەتی ڕاستگۆیی و دڵسۆزی ئەم کەسایەتییە کە کێشەو مەسەلەی کورد لە بیرەوەرییەکانیدا ڕنگدانەوەی زۆری هەیەو پانتاییەکی زۆر بەرفراوانی بۆخۆیی داگیرکردووە، هەرکاتێک بیرەوەرییەکانی بەڕێز.. پاپولی دەخوێنیتەوە کە بەزمانێکی قەشەنگ و ڕازاوەو هەست بزوێن تۆمار کراون و ڕاستی مێژوویەکی فەرامۆشکراو پەراوێزخراوی بەشێک لە کوردمان لە خۆراسان بۆ ڕوون و ئاشکرا دەبێت و ئازارو خەمەکانیان بە هۆی ئەم نوسینەوە وەک دراماو فلیمێکی سینەمایی هەمە جۆر بە پێش چاوو زهنماندا گوزەر دەکەن، وەک خۆشی دەڵێت: ئەگەر مێژووتان دەوێت ئەوە مێژووی ڕاستەقینەیەو وەرن سەدان زنجیرەی دراماو فلیمی سینەمایی لێ دروست بکەن و بەرهەمی بهێنن ئەمە مێژووە دروست و ڕاستەقینەکەیە پێشتر گەر کەسێک لە هەر وڵات و لایەکی ئەم زەوییەدا ڕۆژنامەنووس میدیاکار نووسەر سیاسیی… گەر ستونێک یان چەند وشەو وێنەیەکی بێ سەروبنی لە سەر دۆز و کێشەی گەلەکەمان بنوسیایە و بڵاو بکردایەتەوە زور بەلاماناوە گرنگ و پڕبایەخ بوو، بەڵام نەمان دەزانی کێ دۆستی ڕاستەقینەو کێ دوژمنمانە؟! بەڵام لە سەردەمی گ□□ب□□ و بە جیهانی بووندا دەتوانین بە تەواوی دۆست و دوژمنەکانمان لەیەکدی هەڵاوێرد بکەین و دۆستە ڕاستەقینەکانی دۆزی کورد بناسین پاپولی یەزیدی بە یەکێک لە باشترین دۆستە نزیکەکانی گەلەکەمان دەردەکەوێت و شایانی ڕێزو پێزانێنێکی زۆرە، ئەویش لە بەرئەو ماندوبوون و وێناکردنە جوانیەتی کە لە نوسینەکانیدا لە سەر کوردو مەسەلەکەی خستویەتیە پێش چاوی گەل و وڵاتی ئێران و جیهان.

وەرگێڕ…تەها سێکانیانی:

وەرگێڕی زمانی فارسیی و بەکوردی کردن، پێشمەرگەوپارتیزان وتێکۆشەر، کەسێکی ماندووە، زۆرجار لە کەناری مەرگ گەڕاوەتەوە خاوەنی بخششی زۆرە بۆ گەل و ووڵاتەکەی لەو پێناوەدا زۆردەمێکە

بەشداری خەبات و تێکۆشانی کردووە، تەنها.. جگە لە خەباتی پێشمەرگانەو پارتیزانی ئازیزترین بەشی جەستەی لە دەسدا وەکە یەکێک لە قاچەکانەتی.. چەندین جار بەسوتفە لە ئامێزی مەرگ گێڕاوەتەوە برینداربووە، بەر چەکی قەدەغەکراوی کیمیاوی کەوتووەو چەندین کەس لە خانەوادەو کەسوکاری شەهید بوون! جگە لەو ماندووبوون وئەو خزمەتەی پێشکەشی کردووە مایەی ڕێزو پێزانینە دەستی بۆ وەها کارێکی جوان و بەپێز بردووە و بە کوردییەکی پڕ بە تام و چێژ بەرهەمی بیرەوەرییەکانی ئاغای محەمەد حسەن پاپولی یەزدی(شازادەی حەمام) ی کردەتە کوردی کە خۆیی لە چوار بەرگی گەورەی ١٢٧٠لاپەڕەی قەبارە گەورەدا دەبینێتەوە. کە پێم وایە هەوڵ و ماندوبوونی لە خەبات و تێکۆشاندا سەروەریی و مێژوویەکی جوان و پڕ بەهای مەزنە و بەم وەرگێڕانەشی مێژووەکەی دەوڵەمەند و پڕ بایەخ کردوو مێژوویەکی جوانتری خستە سەر مێژووەکانی تری .. شایانی ڕێزو پێزانینەکی زۆری کتێبخانەی کوردیەو کتێبخانەی کوردی بە سەخاوەتەوە ئەم بەرهەمەی سێکانیانی لە ئامێزی دا جێدەکاتەوە.

شازادەی حەمام:

هەڵبژاردەیەک لە بەرگی یەکەم ودووەمی بیرەوەرییەکان، ٤٧٢ لاپەڕەی قەبارە گەورەی هەیە، لە یەک کتێبدا خۆیی دەبینێتەوەو لەنێوەرۆک ناونیشانی هەردوو بەرگەکە بەپێی قەناخ بەندی جیانەکراوەتەوە، بەڵام بەپێشەکی وەرگێڕو نوسەرەوە بەسەر ٧٨ ناونیشانی لاوەکی دا دابەش کراوە.
بیرەوەرییەکانیش دەسپێکی بەدەوروبەری ساڵی ١٩٥٣دەگەڕێتەوە بیرەوەرییەکانیش وەک هەر بیرەوەرییەکی دیکەی نوسراو باس لەزێدو ژینگەی شارو سەردەمی منداڵی و گەشەکردنی کۆمەڵگەو گەڕەک و

کوچەکانی شاری یەزد جێگەی باو بپیرانی دەکات و ژینگەیەکە زۆر دوور لە ژینگەی کوردو دابوونەریت و کەلتووری ئێمەیە.

لەم کتێبەدا نوسەر زۆر بەجوانی بیرەوەرییەکانی پێکەوە چینەوەو یەک بەدووی یەکدا ڕووداو بەسەرهات و چیرۆکە جۆراو جۆرەکانی ژیانی بینراوی خۆیی پێکەوە تۆمار کردووە، لەم یاداشتەدا بەزمانێکی شیرین و سیحر ئامێزو سادە نووسیویەتییەوە، خوێنەر کاتێک لە دەسپێکدا دەست بە خوێنەوەی دەکات هەست بەچێژو لەزەتی خوێنەوەی دەکات و حەزی بەوەیە بە دووی خوێنەوەو شوێنکەوتنی ڕوداو بە سەرهاتەکانی (یەزد)ی بکەوێت و وەختێک دەزانێت لەنێو ڕوداو بەسەرهات و گێڕانەوەی سەرگوزشتەوەو بیرەوەرییەکاندا نەغرۆ دەبێت و حەزی بەوەیە زیاتر بکەوێتە نێو ئۆقیانوسێکی بەرفراوان و بەرینەوە کە خوێنەر هەست بە ئاسوودەیی و لەزەتی بەسەرهاتەکان دەکات… چونکە تاڕادەیەکی زۆر بە سەرهات و ڕوداوەکان لەنێوڕۆحی هەریەکێکمانەوە نزیکەو زۆر لەمانەوە دوورنیە بۆیە خوێنەر چێژ لە بەسەرهات و گێڕانەوەو نوسین و تەنانەت وەرگێڕانەکەش دەبینێت، چونکە ڕۆحێکی کوردانەی بەبەردا بڵاوەو هەست دەکەیت هەرچەند بەسەرهاتەکان و ڕووداوەکان لە ژینگەو جوگرافیایەکی وڵات و دەوڵەت وکلتووری زمانێکی فارس دا ڕویان داوە و جیاواز بەژینگەی کوردییە، بەڵام لەزۆر کونج و کە لەبەردا لەمانەوە نزیکەو تام و چێژ بەخش و سوود دارە.

شاری یەزد:

شاری یەزد جێگەی لە دایک بوون و گەشەی دکتۆر پاپولی، پاپولی لە شارو ژینگەیەکی فرە ئاینی جیاوازو تێکەڵ لە داب و نەریتی ئاینی فرە لە موسوڵمانی سونەو شیعە و زەردەشتی و یەهودی… هەریەک بەجۆرە لەکەش و تقوسی دینی و مەزهەبی جیاواز ژیان بگوزەرێنە و هەست بە ئارامی و تەبایی فرە مەزهەب بکات لەم شارەداو تەبایی و دوور لە توند و تیژی وکێشی ئارامی بکات و ئەمەش سەرنج ڕاکێشان و پرسیاری جۆراو جۆر لای پاپولی دەخوڵقێنێ و خۆشی بە تەواوەتی لەم بیرەوەریانەدا بە ڕاستگۆیی توانیوەتی وەڵامی دروستیان بە هەڵبژێرە، نوسەرخۆی موسوڵمانێکی شیعە مەزهەب و مێشک فراوانە ئارامی و تەبایی و ئاشتی کاریگەری لە سەر داناوەو دەتوانین پاپولی وەک کەسێکی لە سەرخۆو مەیانە ڕەوی تەبا وگونجاو خواستی بە ئاشتی ببینین و خۆشیی بڕوای تەواوی بەماف و ئازادی کەسانی بەرانبەر هەیە، ئەمەش بە دەڕوئەو دەستەواژانەی نێو بیرەوەرییەکانی دەگەڕێتەوەکە بەکاری هێناوە، لەبەرئەوەی ئەو لە هەلومەرجێکی پڕ ئارام و تەبایی نێو مەزهەب و بیرە جیاوازەکان

پەروەردەو ئاشنا بووەو ئەوەش لە ڕەفتارو کردەوە و خوڕەوشتی پا پولیدا ڕەنگدانەوەی دروست کردوەو خواستی نەک بۆ مەزهەب بەڵکو بۆ مافی گەلان و هاوسێکانی بە تایبەت برا کوردەکانی پێک هێناوەو بڕوای بەگەیشتن بەماف و خواستەکانی کورد هەیەو لەم بیرەوەریانەش وەک مافی مرۆڤبوون بڕوای پێیەتی من ئەم کاریگەریە بۆ نزیکی و دۆستاییەتی و تێکەڵاوی لەگەڵ کوردەکان لە سەردەمی منداڵی و هەرزەکاری بەگشتی دەگێڕمەوەو خۆشی بە خۆشویستن و میهرەبانی دۆستەکانی سەرسامەو ناچارە داکۆکی لە ئاشتی و برایەتی نەتەوەو گەلی کوردی برای بکات.

کوچەو شەقامەکان:

لەم بیرەوەریانەدا کۆڵان و شەقام وکوچەکانی شاری یەزد و مەشهەد گەنجینەو سەرچاوەی سەرەکی ئەم کتێبەوبیرەوەری□کانن، دوکان و حەمام و کاری پیشەگەری بچوک پۆلیس و شتەکانی دیکە بەگشتی سەرچاوەی ڕوداو بەسەرهاتەکانن، نوسەرو گێڕەرەوەش بەمۆڵەتی ئەوانەی پ□□□وان و خ□و□قێنەری بەسەرهاتەکانن لەم شارەدا تۆمارکراون و لە دوتوێی لاپەڕەکاندا بوونیان هەیە، ئەو خۆی لە کەش و هەوای شارو کوچەو گەڕەک وشەقامەکاندا منداڵی گوزەراندوەو هەمووی تۆمارکردووە ب□ تە سەرچاوەی نوسینەکانی، ئەو بە میهرەبانی کەسانی نزیک و هاوڕێ و کەس وکارو خانەوادەو دراوسێکانی لە ڕوداوەکان و سەرگوزشتەکان دواو تۆماری کردوون، ئەو وەک مێژوونووس و جوگرافیازان کارەکانی بە ووردی تۆمارکردووەو ڕیتمی مێژووی بە جوانی و خراپی وباشییەکانی گێڕاوەتەوەو وەک خۆی دەڵێت: خۆی بە دوورگرتووە بەپێدا هەڵدان و زیادە ڕۆیی و شێواندن، بەڵکو بە ئەمانەتەوە بابەت و چیرۆک و سەرگوزشتەکانی تۆمارکردووە، وەک گ□وترا مۆڵەتی تەوای لە زیندووەکان و خاوەن بەسەرهاتەکان وەرگرتووە، ئەمەش زیاتر چ□زی بەزمانی ئەدەبی و جوانکاری زمانەوانی و ڕاستگۆیی بەخشیوەتە بابەتەکان و بەزمانی گشتی خەڵک تۆماری کردن و خۆیی بە جوانی وێنەکانی پێکەوە مۆنتاز کردووە بۆ ئەوەی وێنە درامییەکان پێکەوە پەیوەست بکات و ئەنجامی جوان وەدی بهێنێت.

کێشەکان:

ئەو لە هەر چواربەرگی بیرەوەری□کانی شازادەی حەمام، زۆر ڕۆچوتە نێو ڕووداوو کارەسات و کێشە کۆمەڵاتی و تەنانەت سیاسییەکانیش□و ل□ بیر□و□ری□کانیدا پانتایی گەورەی بۆ تەرخان کردووەو وێنەی کامێرای نووسینەکەی جوان بەفلاشەوە بەکارهێناوەوجوان وێنەکانی

گرتووەو باش مەنتاژی کردووە، لە نێوکتێبەکانیدا لەیان دواوەو سەرنج ڕاکێشانی خوێنەر لەناو ڕووداو کێشە جۆراوجۆرەکاندا نقوم دەکات وبەزمانە خۆشەکەی خوێنەر تام وچێژی لێوەردەگرێت و حەز بەخوێنەوەی کێشەکان دەکات و ڕەنگە خوێنەر لەزۆر کیشەوە نزیک بیت و زیاتر حەزی لە خوێنەوەیان بێت و تەنانەت ڕەنگە خوێنەر چۆن پاپولی بیرەوەری لەگەڵ کێشەکان هەیە؟ ڕەنگە خوێنەریش بە هەمان شێوە لەزۆر کێشەی کۆمەڵاتی و سیاسیی و ئابووری.. بیرەوەری لەگەڵ کێشەکان هەبێت و سەرنجی ڕابکێشێت بە خوێنەوەو وەدووکەوتنی کێشەکان و دووبارە بیرەوەرییەکانی نێوکتێبەکە ببنە بیرەوەری خوێنەر.

چیرۆکی سەرکەوتن و تێکشان:

لە چوار بەرگی شازەدی حەمام دەیان چیرۆک و سەرگوزشتەی ڕۆمانیسی پڕ لە ئەوین و خۆشەویستی ناکام و بەیەک گەیشتن و پەلە ئەوین و عەشقی ڕاستەقینەو.. تێیدایە، دەیان چیرۆکی سەرکەوتن بەخەون و بەدەستهێنانی بڕوانامەو بازرگانی و سەرکەوتن لەم بیرەوەریانەدا تۆمارکراون، تەنانەت زۆرێک لە خەونی نێوچیرۆک و سەرگوزشتەکان لە ئێران چونە دەرەو لە ئەوروپاو وڵاتانی دیکە تەواو کراون، خاوەنەکانیان وەک پاڵەوانی ڕاستەقینە بە ئامانج و خولیاو خەونی مەزنی خۆیان گەیشتوون، پاپولی خۆیشی بەخەونی بەدەستهێنانی بڕوانامەی بەرزوو بەدەستهێنانی گەیشتووە، بەڵام لەچیرۆکی خۆشەویستی کچە کوردو کچانی نێو کوچەی گەڕەک و شار بەناکامی گەیشتووەو خەونی زیندەبەچاڵ و تووشی داڕامان و شکست هاتووە! پاپولی دەیان بەسەرهات وچیرۆکی کۆمەڵاتی و سیاسیی ڕاستەقینەی ئاوێتەی بیرەوەرییەکانی کردووەو بەتەواوەتی خوێنەر سەرسام دەکات و لەناو چیرۆک و بەسەرهاتەکاندا وونی دەکات یاخوود دەیکاتە پاڵەوان وبەشیک لە چیرۆک و ڕووداوەکانی و دەیکاتە بیرەوەری خوێنەرەکانی؟

مادەهۆشبەرەکان:

کۆمەڵگەو گەلانی ئێران بەگشتی بە دەست ماددە هۆشبەرەکانەوە گرفتارن، وەک دەردێکی کوشندە پێوەی دەناڵێنن، ئەم دەردە کوشندەیە لەو وڵاتەدا مێژوویەکی دوورو درێژی هەیەو چەندین ملیۆن کەس بە نێرو مێوە، لەدواین ئامارو داتاکاندا لەم ساڵانەدا ئاشکرا کراون، ئاغای پاپولی لەم بیرەوەریانەدا زۆر بە شێوەیەکی تراژیدی و خەمناک باس لە بەکارهێنان و قاچاچچیانی ماددە هۆشبەرەکان دەکات و لە بیرەوەرییە چواربەرگییەکەیدا لە زۆر شوێن

ئاماژەو قامکی لەسەر چیرۆک و ڕوداو کێشەی ماددە هۆشبەرەکان لە کۆمەڵگەی ئێرانییدا داناوەو ئەم دەردە کوشندەو تەونە جاڵجاڵۆکییە کە گەمارۆی گەلانی ئێرانی داوەو گۆمەڵگەی لەنێو ئامێزیدا بەتەوای خنکاندووە لەم بیرەوەریی□انەدا ڕەنگدانەوەی بەرچاوی هەیەوبەجەنگێکی بەردەوامی دەچوێنێ کە بەرۆکی گەلانی ئیرانی گرتووەو لەنێو قەیرانی سامناک و سەختدا کۆمەڵەگەی تووشی ئیفلیجی کردووەو بە ئەرکی سەرشانی دەوڵەتی دادەنێت کە بەتووندی به ڕووی ئەم دەردو نەخۆشییە سامانکە ببێتەوه و هەوڵی تەواو بۆ لاوازکردن و کەم کردنەوەی لەنێو ک□م□□□گ□ی ئێرانیدا بنێت و دەستی قاچاخچیان و بەکاربەرەکانی ماددە هۆشبەرەکان لە ک□م□□□گ□دا دووربخاتەوەو بەچڕی دژی ئەم دەردە ببنەوە و بەسەریدا زاڵ بن و ڕێگا چارەی تەندروستی بۆ بدۆزنەوە.

پەروەردەو فێرکردن:

لە ساڵی پەنجاکانی سەدەی ڕابردووە لە دەوڵەتی ئێراندا زۆر گرنگی بە پەروەردەو فێرکردن دراوە، ساڵ بە ساڵ قوتابخانەو زانکۆکان پەرەیان پێدراوەو لەڕووی ژمارەو دۆخی خوێندنەوە گەشەی پێدراوە، خوێندنی باڵاو بە دەستھێنانی بڕوانامەی بەرز لەدەرەوەوناوەوە زۆر بەدەست هاتووەو کەڵک و سوودی زۆری لەنێوەندی پێشکەوتن و ڕەنگدانەوەی گەورەی هەیە، پاپولی جگە لە قوتابخانەو حەوزەیی دینی و قوتابخانە مەزهبیەکان زۆر پێداگری لە سەر پێشکەوتن و گەشەی پەروەردەو فێرکردن لە زانکۆکانی ئێران بەگشتی لە شارە جۆراو جۆرەکان و بەتایبەت لەشاری تاران وشاری مەشهەد دەکات و بەرهەمهێنانی خاوەن بڕوانامەی بەرزو کادری زانستی لە هەموو بوارەکان دەکات و هەڵسەنگاندن و بەرزنرخاندنی لە ئاستی ئێران و ناوچەکەو تەنات لەجیهاندا بۆ بوارەکە دەکات و دەڵێت: ئێران لەکاروانی پێشکەوتنی جیهاندا ڕێدەکات و بەرو هەنگاوی گەورە دەچێتە پێشەوەو ئەم نەخشێکی باشی لەنێو ک□م□□□گ□ی ئێرانیدا بۆ خۆی مسۆگەر کردووە، تەنانەت لە هەلومەرجی خوێندن و گرنگی پێدان و گەشەی قوتابیان بەگشتی و ئاستی هۆشیاری ک□م□□□گ□ی ئێرانی بۆ ئاستی بەرزو پێشکەوتنی دەکات و دەیان چیرۆکیش لەو سەرکەوتنانەدا دەگێڕێتەوە.

بازرگانی، پیشەسازی، کشتوکاڵ و تەندروستی:

یەکەم: لە شازادەی حەمام و بیرەوەرییەکاندا بەگشتی، بواری بازرگانی و پیشەسازی و گەشەی ئابووری ک□م□□□گ□ی ئێرانی باس دەکات و لێی دوواوە، گەشەی کارخانە بچوکەکان بۆ کارگەی گەورەو تێکەڵاو

بوونی بە پێشبڕکێ جیهانیی و ناوچەییەکان لە بیرەوەرییەکاندا ڕەنگانەوەیی هەیەو هەر لەچنینی دەستی و گەشەی بۆ کارگەی گەورەو پیشەسازی ماشێن و پۆڵاو ئاسن... و بازرگانی گەورە لە ڕووی ئابووری و پیشە سازی و گەشەی کشتوکاڵەوە بە شێوەیەکی مۆدرێن لێی دواوەو باسی لە هەنگاوە هەڵگرتووەکانی ئەو پێشکەوتنە ئابوورییە دەکات کە دەوڵەتی ئێران لەهەموو نێوەندەکانی کشتووکاڵ و بازرگانی و پیشەسازی و سەرکەوتنەکانی کۆمەڵگەو دەوڵەت پێدا گوزەر دەکات و تا ئێستا گەیشتۆتە قۆناخی بەرز، دەبێت ئەوەش لە بەرچاو بگیرێت بە هۆیی پیشەسازی پترۆڵەوە، کۆمەڵگەو دەوڵەتی ئێران گەشەی زۆری بەخۆیەوە بینەوەو لە قۆناخی بەرزی پێشکەوتن دایەو بەهۆی پیشەسازییە جۆراو جۆرەکانی پترۆڵەوە کە باش لەلایەن دەوڵەتەوە کەڵک و سوودی گەورەی لێوەرگیراوە. ئیران قۆناخی باشی سەرکەوتنی بڕیوەو لە ئاستێکی بەرزی بازرگانی و پیشەسازییە جۆربەجۆرو بواری کشتوکاڵی لە گەشە کردن دایەو بە هەموو شێوەیەک سود لە تاقیکردنەوەو ئەزمؤنی ووڵاتان و گەشەو سەرکەوتنیان ل□ بواری تەکنەلۆجیاو ئامێرسازیدا وەرگیراوە.

دووەم: تەندروستی و بوارەکەی لە ساڵانی پەنجاکانی سەدەی ڕابردوو تا ئێستا ساڵ بە ساڵ وەک یەک نەبووە، بەپێی بیرەوەرییەکان، سیستەمی تەندروستی لە ساڵی پەنجا بۆ حەفتا و هەشتاو نەوەدەکان وتادوایی سەرەتا سیستەمێکی لاواز بووە لە ڕوی دکتۆرو خەستەخانە و نۆرینگەو و کەوادیری تەندروستی و ئامێرە تەندروستییەکان، بەڵام بە هۆی گەشەی زانکۆو زیادبوونی کەوادیرو فەرمانبەرو پێداویستییە تەندروستییەکان و نەخۆشخانەو و نۆرینگەکان لە سەرتاسەری ئیراندا، ئێران قۆناخی بەرزی لە بوارەکاندا بڕیوەو وەک باس دەکریت شتێکی ئەوتۆی لە ووڵاتانی پێشکەوتوو لەڕووی بواری تەندروستی کەمتر نیە لە ووڵاتان و لە پلەی گەشه کردوو بەرزدایەو تەنانەت لەزۆر شوێنەوە بۆ بوارەکان، نەخۆش سەردانی ئێران دەکەن و لە ئاستیکی بەرزی تەندروستی دان لەڕووی چەندایەتی و چۆنایەتی ئاستی بەرزی بڕیوە، ئاغای پاپولی باسی ه□زاری و ب□□او بوونەوەی چەندین نەخۆشی لە سەرتا سەری ئیران دەکات و باس لە بنەبری ئەو نەخۆشیانەش دەکات و کەم بوونەتەوەو نەخۆشییەکانیش و ئاستی هۆشیاری و تەندروستی هاووڵاتی ئێرانی بە دۆخێکی باش و زیادبوونی نەخۆشخانەو دکتۆرەکان، کاریگەری زۆری لە سەر سیستەمی تەندروستی داناوە، تەنانەت وەک لە بیرەوەرییەکاندا لە ساڵانی پێشووتردا بەهۆی زۆرێک لە نەخۆشییەکانی وەک سورێژەو وگرانەتاو کۆلێرەوڕشانەوەو نەخۆشییە وەرزییەکانەوە. دەیان کەس دەمردن، بەڵام لە ئێستادا دۆخەکە

جیاوازەو بە هۆی پێشکەوتنی سیستەمی تەندروستی و بەرزی ئاستی ڕۆشنبیری و ئابووری و کۆمەڵایەتییەوە کۆمەڵگەی ئێرانی سەرکەوتن و پێشکەوتنی باشی بە دەست هێناوەو دەکرێ گەلان و دەوڵەتانی دەقەرەکە سوودی لێوەربگرن.

کوردەکانی خۆراسان

ئەگەرگەڕیدەیەک یانووسەرێک یامیسیۆنەرێک و ڕۆژنامە نووسێک، سیاسییەک سەردانێک، یاخو ڕیپۆرتاژێکی ڕۆژنامەوانی تەنانەت لە ڕادیۆ و تیفی یەکانەوە شتێکی لە بارەی کوردو کێشەو مەسەلەکەی یان هەواڵێکی بڵاو کردبایەوە، ئێمەی کورد زۆر گوێقوڵاخ و سەرسام دەبووین بەنوسین و هەواڵەکان کە لەلایەن بێگانانەوە باسمان دەکەن یاخود فلیمان لە بەرەوە پیشان شەقام و ڕەئی جیهانی دەدرێت، زۆرێکیش لەو نوسین و فلیم و هەواڵانەی له بارەی کوردانەوە بەگشتی بڵاوکراونەتەوە بێویژدانی و نادروستی و هەڵەی زەق و کوشندەیان لە بارەی کێشە ڕەواکەمان و سەرکردەو ڕاپەڕین و بزووتنەوەو شۆڕشەکانی کوردەوە بڵاوکردۆتەوە و دۆزی کورد جوگرافیاو مێژووەکەیشان شێواندوە، جگە لەوەش دابەشکردنە جوگرافیکەش دۆخ و هەلومەرجێکی نا لەباری بە سەر دۆزو کێشەی کوردا سەپاندوەو پەرتەوازەیی بزووتنەوەی کوردیش لەهەر پارچەیەکدا، کێشەکە و دۆزەکەی بەلا ڕێدا بردووەو سەنگ وبەهای لە بەردیدەی سیاسەتی جیهانیدا کەم کردۆتەوە وئامانجەکانی کوردی لاسەنگ کردووەو ڕێگەی لە سەربەخۆیی و دامەزمەزراندنی دەوڵەت گرتووە بۆیە کوردەکان لە هەرپارچەیەکی دابەشکراودا بە سەر زۆر جێگە بەکەمی یان زۆری دابەش بوون لە ڕووی ژمارەوە یان بە زۆرەملێ کۆچیان پێکراوەو لەنیشتمان و خاکی خۆیان دوور خراونەتەوە. پرۆفیسۆر دکتۆرمحەمەد حسەن پاپولی یەزدی، یەکێک لە مامۆستاکانی زانکۆو خاوەن بڕوانامەی بەرزە لە زانکۆی سەربۆنی فەرەنساو لە سەر کوردەکانی خۆراسان، ئەو دەستێکی گرنگ و پێویستی کوردە، زۆر بە جوانی جگە لە بڕوانامەکەی لە سەر کورد لە بیرەوەرییەکانی شازادەی حەمام دا لە دۆخ و هەلومەرج و هۆزوو تیرەکانی کورد دواواوە کە شایانی خوێنەوەو ڕێزە، پاپۆلی لە باشترین دەستەکانی گەلەکەمان و کورد ئەژمار دەکرێت کە بە جوانی لەسەر کورد دوواوە.؟

لە بارەی کوردەکانی خۆراسانەوە:

نوسین و لێکۆڵینەوەو توێژینەوە لە بارەی بەشێک لە کوردەکانی خۆراسان لە ئێران، زۆر کەمە ئەویش بەهۆی پەراوێزخستن و دوری و کەنارگیری کوردەکانی ئەو دەقەرە لە خاکی کوردستانی گەورە. جگە لە

فەرامۆشیان لە لایەن دەوڵەتی ئێران و سیستەمی سیاسی ئێران و شاردنەوەی کێشەو دەزگەکەیان، ئەمەش هۆکارێکی تری پەراوێزخستن و فەرامۆشکردنیانە. وەک گوترا سەرچاوە لە بارەیانەوە کەمە، بەڵام لەم سالانەی پێشتردا یەک دوو سەرچاوە لە بارەی کوردانی خۆراسانەوە لە کوردستانی باشور دەرکەوتن یەکێک لەو بەرهەمە باشانەی کە نووسراون و لە شێوەی چوار بەرگ کتێب چاپ و بلاو کراونەتەوە، کەچی مێژوویی کورد بە خۆراسان، نوسینی کەلیموڵڵای تەوەحودی، وەرگێڕانی عەدنان بەرزنجی کە هەرچوار بەرگەکەش لە لایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەمەوە، لە قەبارەی گەورەدا لە ساڵی ٢٠٠٥ تا ساڵی ٢٠٠٩چاپ و بلاوکراونەتەوە، بەرگی یەکەم: ٣٩٧ لاپەڕەیە، بەرگی دووەم:٣٤٦ لاپەڕەیە، بەرگی سێیەم:٦١١ لاپەڕەیە، بەرگی چوارەم:٤٢٣ لاپەڕەیە، ئەوەی ڕاستی بیت ئەم کتێبە یەکێکە لەو کتێبە بەنرخ و باشانەی لە بارەی مێژوویەکی نادیاری کوردەکانەوە نووسراوەو نووسەرەکەی هەوڵێکی زۆری داوەو بە سەرچاوەیەکی باش و متمانە پێکراو شایانی ئاماژە پێدانە لە بارەی کوردەکانی خۆراسانەوەو شایانی خوێندنەوەیەو تەنانەت وەک سەرچاوەش زۆر بەسودە. چونکە نووسەرەکەی مامۆستای زانکەو یەکێکە لە کوردەکانی خۆراسانە و زۆر بە باشی ئەو مێژووە تاریکەی ڕووناک کردۆتەوە لەی دوواوە. بەرهەمێکی تریش کە لە لایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەمەوە، چاپ و بڵاوکراوەتەوە ڕۆمانی بەناوبانگی (کەلیدەر)ە کە لەلایەن نووسەری گەورەی ئێرانیی(مەحموود دەوڵەت ئاباد)ییەوە، لە دە بەرگدا نووسراوەو سیامەند شاسواری لە زمانی فارسییەوە بە کوردییەکی ڕەوان و جوان کردوییەتیە کوردی و ساڵی ٢٠١٢ لە ٣٤٨١لاپەڕەدا بڵاوکراوەتەوە، ئەم ڕۆمانە بەرزەش باس لە ئێل و هۆزە دەوارنیشینەکانی دەڤەری خۆراسان دەکات و لە زوڵم و ستەم و گیانی بەرنگاری و قارەمانێتی کوردەکانی خۆراسان دواوەو داستانی خۆشەویستی خاک و عەشقی کوردەکانی خۆراسان و ئازارو مەینەتی و خەون و خولیاو ئاوات و ئامانجەکانیان لەم ڕۆمانە ناوازەو قەشەنگەدا دەکات، کە بەرد بە بەرد دەهەنێتە سەرزاران. کە دەتوانین بڵێین: ئەم ڕۆمانە بەیەکێک لە ڕۆمانە جوان و ناوازەو بە هەیبەتەکانی نەو کتێبخانەی کوردی و کتێبخانەی جیهان ئەژمار دەکرێت و بە جوانترین ڕۆمانەکانی خۆرهەڵاتیش دەردەکەوێت، شایانی خوێندنەوەو هەڵوەستەکردنە لە سەری و ڕۆمانێکی زۆر بەتام و چێژبەخش و ناوازەیە وەک گوترا لە ئازارو ستەم و زوڵم و ئەوین و عەشقی کوردەکان لە خۆراسان دەدوێت و بەتەواتی وەک ڕۆمانێکی زیندوو لەیاد نەچوو دەمێنێتەوە.

شازادەی حەمام و کوردەکانی خۆراسان:

(کاتێک محەمەد حسەن پاپولی یەزد)ی قوتابی بووە لە سەرەتایی لاویی و قوتابخانەی سەرەتایی و ناوەندی، ئامادەیی و پاشان زانکۆ، چ بەهۆی کارو پیشەوە یاخود بەهۆیی گەشتی زانکۆ و یاخوود دراوسێیەتیەوە تێکەڵاوی لەگەڵ کوردەکاندا، لە شارەکانی یەزدو مەشهەد و سەرسنوورەکانی کوردستاندا بە تایبەت شاری مەهاباد و سەردەشت، بەهۆی چوونی خێزانە هەژارەکانی یەزدو مەشهەد بۆ کۆتیرە کردن، بە دروست بووە، ئەو گەشتانەی لە ساڵی ١٩٦٨وە دەست پێدەکات، چەندین گەشتی تاک و بە کۆمەڵی ئەنجام داوە، پەیوەنییەکە زیاتر کۆمەڵایەتی و بە کۆکردنەوەی زانیاری بووە بە بەدەستهێنانی بەوانامەو تێزی زانکۆیش بووە، ئەوەش لە نێوەندی خوێندنی لە زانکۆدا لە دەرەوەی ئێران بە تایبەتی لە فەرەنسا بە سوود بووەو توانیوەتی بە هۆی ئەو تێکەڵاویی وگەشتانەوە ئامانجی زانکۆ کە بەوانامەی بەرزو دکتۆرایە ساڵی ١٩٨٢وە چنگ بخات لە سەر هۆزە کوردەکان لە زانکۆی سەربۆنی فەرەنسا،وەک خۆیی لە بیرەوەرییەکانید دەڵێت:من ئەوەندە عاشقی ئەو خەڵکە خۆڵەکییانە بووم، کاتێک چووم بۆ پاریس تێزی دکتۆراکەم لە سەرهۆزە کۆچەرییەکان نووسی، وا هەست دەکەم لە هەر شوێنیک عیشق خۆشەویستی، میوان دۆستی، هاوژینی، بوونیان هەبێت و پەیوەندی بە پارەوە نەبێت ئەو شوێنەبە هەشتە. کەواتە بەرژەوەندی و ئامانجی پاپولی پارەو سەروەت بە دەستهێنان نەبووە، بەڵکو ئەوینی بە دەستهێنانی بەوانامەو وەدەست خستنی زانیاریی بووە، ئەوەش خوڕەوشتێکی بەرزی زانستییە کە لە دەروونی پاپولی دا چەکەرەی کردوەو، هۆزەکانی کوردیش هەمیشە لە جوڵەو گەشتی گەرمەن و کوێستاندا بوون و میوان دۆست بوون و سەرچاوەی خۆشەویستی بوون، بەیە پاپوولی چەن هۆزەکان باوەشی گەرمی میوانداری و خۆشەویستیان بەکردەتەوە، ئەویش بە ئەمەک و بەوەفا بەرانبەر هۆزو ئێلەکان دەرکەوتووەو بەتە دەست و بەشێک لەوان و دۆستی هەمیشەیی کوردەکانی خۆراسان و کوردستان بەگشتی، هۆزەکان زیاتر لە دەڤەری خۆراساندا کۆچەری و بژێوی ژیانیان لە سەر ئاژەڵداری و بەروبوومی ئاژەڵ بووەو پەیوەست نەبوون بە پیشەی کشتوکاڵ و بازرگانی و نشتەجێیی هەمیشەییەوە، کاواتە ئاژەڵداری و پیشەی سەرەکی هۆزو ئێلەکان بووەو پاپوولیش لە گەشتەکانیدا میوانیان بووەو بەکەسێک لە هۆزەکان دانراوەو توانیوەتی لە ڕێگەی میواندارییەوە پەیوەندییەکی باش دروست بکات و بیکاتە پەیوەنییەکی تەندروست تا زانیارییەکانی لێژانە وە دەست بخات و کۆیان بکاتەوەو سوودی باشی لەوەرگرێت و لە بەوانامەکەیدا بەی بەسود بێت. ئەو ساتی گەڕانەوەی مێگەل و سەرلە ئێوارە و ئاوابوونی خۆرو دەشینی مەڕەکان

لەلایەن کچانی قەشەنگی خێزان و هۆزەکانەوە زۆر بەجوانی لە تابلۆی نووسینەکانی و دیمەنەکانی تۆمار کردووە بەنووسین و بەوێنەی فۆتۆگراف لە بیرەوەریی و کتێبەکانیدا ڕەنگدانەوەی جوانی هەیە. یان یاری و قسەی خۆش و سەرگوزشتە و گاڵتەو گەپی ژێر دەواری بەر تریفەی مانگە شەو، کەزۆر چێژ بەخش و بەتام بوون بەلای پاپولییەوەو بەساتە دووبارە نەبووەکان لێی دواو تۆماری کردوون.

ژێر ڕەشماڵ و دەوارەکان:

ژێر ڕەشماڵ و دەوارەکان تەنیا بۆ پشوودان و خەو خۆراک نەبوون، وەک پاپولی بۆمان دەگێڕێتەوەو دەڵێت: شەوێک میوانی ماڵێک بووین لە نێو هۆزە قەشقاییەکاندا، ئەوماڵە هەموویان فارسییان بە باشی دەزانی شەو پیاوی خاوەن ماڵ شانامەی بۆ خوێندینەوە، ئەو پیاوە کەسێکی زیرەک و وریا بوو، شارەزاییەکی باشی لە مێژوودا هەبوو، شتی زۆری دەزانی، من بۆ یەکەم جار ناوی ناسرخان و خەسرەوخانی قەشقایم لێرە بەرگوێ کەوت. ئەمە ئەوە پیشان دەدات کە پاپۆلی لەرێوە سەرچاوە مێژووییەکانی بەرگوێ کەوتووەو هانیی دراوە تا لەمێژوو ئاگاداربێت، ڕەشماڵەکان سەرچاوەی زانیاری و مەعریفەو بە سەرهاتە مێژووییەکان بوون وتەنانەت بۆ قوتابیەکی زانکۆش سەرچاوەی بەکەڵک بوون. ئەو نرخی ئەم سەرچاوەی باش زانیوەو کەڵکی لێوەرگرتوون. هەرچەند قەشقاییەکان تورک زمان بوون، بەڵام بۆی بەسوود بوون، قشقاییەکان خاوەنی هەوارەڕەشماڵ بوون جێگەی ساخکردنەوەی مەنجەڵ وکەلوپەل و پێداویستییەکان بوون، لەنێو هۆزەکاندا پاپولی ماوەیەک خەریکی ساخ کردنەوەی مس و مەنجەڵ بووە لەنێو هۆزە کوردو توورکەکاندا، ئەمەش زیاتر سوودی بۆ پاپولی و بواری بیرکردنەوەی گەیاندووە. تەنانەت لەباری جل و بەرگ و شێوەو ئیش و خواردن و باری تەندروستی و ئیشوکاری هۆزە تورکەکان و کوردەکانەوە زانیاری زۆر باشی تۆمارکردووە و بە بەوانامەو بیرەوەرییەکانی کەڵکی لێوەرگرتوون و بەسوود بوون بۆی. تەنانەت زۆر خوڕەوشتی باش و خراپ و بەدڕەوشتی نێو هۆزەکان و ناپاکی و خراپەکانی ئەو کاتەی تۆمارکردووەو بیرو ڕاو بۆچونی خۆشی خستۆتە ڕوولە سەریان، تەنانەت داودەرمان دروستکرن لە گژوو گیاو بەرهەمی ئاژەڵ وگژوگیا سروشتییەکان لە لایەن تاکی هۆزەکانەوە، لەلایەن پاپوولییەوە تۆمار کروان و لە بیرەوەرییەکاندا لە بارەیانەوە دواوەو چیرۆکە جۆراو جۆرەکانی دەگێڕێتەوە.

ژن لە نێو هۆزەکاندا:

دەربارەی ڕۆحی زیندووی نێو کۆمەڵگەو نیوەی مرۆڤایەتی کە ژنە،

لەنێو هۆزو ئێلە کانی خۆراساندا، لەنێو بیرەوەرییەکاندا پایە و مەزنی و ئازادی و تێکۆشانی ژن و ئازارو سەروەرییەکانی ئەم توێژە بە سەخاوەت و جوانی نەخشێنراوەو خەبات و گەوریی و ماندوو بوونەکانی ژنی کوردی ناو هۆزەکان لەلایەن ئاغای پاپۆلییەوە تۆمار کراوون و لە بەخێوکردن و کاروباری نێو هۆزەکانی خۆراسان ژنان پێشەنگی ڕاو بۆچوون وەرگرتن و بەڕێوەبەری نێو هۆزەکانن و پەروەردەو بەخێوکردن و مندا□□داری و ئامادەکردنیان جگە لەکاری ئاژەڵداری و ماڵداری بەشی شێری لە بیرەوەرییەکاندا بۆ تەرخان کراوەو پاپولی بە بەرزی و جوانی باس و خواسی لەبارەی ژنەوە تۆمارکردوە و قارەمانێتی و ئازایەتی ژنی کوردی بەویژدان و واقیع بینی ئەو ڕۆژگارو سەردەمەی باس کردووە.

هەژاری و نەبوونی تەندروستی خۆراک و نەبوونی پێداویستی سەردەمیانە بۆ ژنان و بەتایبەت هۆزەکان کاریی گەری گەورەی کۆمەڵایی□تی لەسەر ژنان دروست کردووە، ڕێگری دابوونەریتە کۆمەڵایەتییەکان و سەرکوتکردن بەهۆی دابوونەریتەکانەوەو نەبوونی نەخوێندەواری وکرانەوەی نێوکۆمەڵگە ڕێگرن لەپێشکەوتن و دواکەتنی ژننان لەناو هۆزو تیرەکانی خۆراسانداو ژنان ناتوانن لە پلەو پۆست و شوێنە گشتییەکاندا بەشداری پێشکەوتنی کۆمەڵگە ببن، لەبیرەوەرییەکاندا ئەم لایەنە جۆراوجۆرانە ئاماژەی پێدراوەو ڕوون کرواتەوە.

دووبارە شاری یەزدو ژن:

شوێنی لە دایک بوون و گەشەی مندا□□ی و گەنجی ئاغای پاپولی یە، جێگەی پێکەوە ژیان و لێبووردەییە، لە کۆڵان و کوچەکاندا دەیان ماڵی موسلمانی شیعەو سونەو زەردەشتی و یەهودی و کوردو فارس پێکەوە ژیاون و دووربوون لە کێشەو گیرو گرفت، شوێنە فەرهەنگییەکانیش بە پارەی یەهودی و موسوڵمان وزەردەشتییەکان دروست کراون، وەک دەڵین: بەم شار دەگوترێت شاری خێرخوازان. کەژنانی یەزدیش بەشداریەکی چالاکی پێشکەوتن و خیرخوازی ئەم شارە میژووییەن و لە پەروەردەکردن و پێگەیاندنی نەوەکاندا دەوری کاریگەرو گرنگیان بەدرێژایی مێژووی ئەم شارە لە بەرچاوە.

هۆزەکەی حاجی عەلی خان:

ئەم هۆزە یەکێک لە گەورە هۆزەکانی دەڤەری خۆراسانە، زۆرینەیان کەسوکاری یەکترن، گەورە و سەرۆک هۆزیان حاجی عەلی خانە سەرۆک هۆزی (زەعفەرانلۆم) کە پیاوێکی قسەڕۆیشتوو سەنگین و نانبدەو میوان دۆست و سەخی تەبیعەتە و خاوەنی خێزانێکی گەورەیە،

دەستڕۆیشتوو بەدەسەڵات و خاوەن فەرمان و بڕیاری هۆزەکەیە، ئەوەی حاجی عەلی دەیڵیت: فەرمان و بڕیارە ئەوکاتە تەمەنی ٦٥ ساڵ بووە، کە ئاغای پاپۆلی ناسیویەتی و میوانی خۆیی و هۆزەکەیی بووەو سەرچاوەی زانیاری و نووسینی تێزو بڕوانامەکەیی و سەرچاوەیەکی گرنگی بیرەوەرییەکانی شازادەی حەمامە، وەک حاجی ئەوکاتە گوتوویه□تی: پشتی دوانزەهەممان لە کوردستان بووە ناوی ئەردەشێر خان بووە، بنەماڵەکەی لەلایەن شا عەباسی گەورەوە هێنراون بۆ خۆراسان، ئەرکەکەیشیان ئێشکگرتن بووە لە سنوورەکانی خۆراسان. لە سەردەمی شا سوڵتان حسێن دا بەشێک لە لەوەڕگەکانی نێوان قوچان و شێروانی ئەمڕۆدراوە بە باپیرەگەورەی ئێمە لەو کاتەوەتاکو داختنی سنوورەکان لە لایەن ڕووسیاوە، ئێمەلە نێوان کێوەکانی قوچان و لەوەڕگەکانی دەشتی تورکمانستان، گەرمیان و کوێستانمان کردووە،کاتێک سنوورەکان داخران گەرمیانمان گۆڕی بەرەو دەشتی تورکمان سەحرا.

حاجی خێزانکەی خاوەنی١٧ مناڵە وخاوەنی٣٩٠٠ سەرمەڕی هەمەجۆرە. لە تەمەنی ٦ــ ٧ ساڵییەوە مەڕناس و شوانکارەی کردووە، پیاوێکی بە هێزبووە، ئەو خوێن و ماندوبوون و ئارەقەی لە چیاو دۆڵەکان و توولە ڕێگاکان ڕشتووە پیاوێکی چاپوک و ڕەشیدو لێزانە و قسەزانە، کەلەم بیرەوەریانەدا جێگەی تایبەتی بۆ دانراوەو لە مێژوو جوگرافیاو ئاو هەواوی ناوچەکە زۆر شارەزاو قاڵە، سەرچاوەی زانیاری گرنگ بووە بۆ قوتابیانی زانکۆو ئاغای پاپولی و تەنانەت مامۆستایانی زانکۆش، لە هۆزەکەی حاجی عەلی خاندا بێکاری بۆ پیاوان و گەنجان و ژنان نەبووە، هەموو بەکۆمەڵ کاری لە وەڕگەو مەڕو دۆشین ومەشکەژەنین ئاوهێنان، تەنانەت ڕەشماڵ چنین و تەشی ڕستن و تەونیان لە داردەخست و بەڕەیان دروست دەکرد،کە زۆرێک لەم ئیشوکارانەی ئاماژەیان پێدرا لەلایەن ژنانی هۆزو کرێکارانی هۆزەکەی حاجی عەلی خانەوە ئەنجام دەدران و هەموو ئارەقەیان بۆ پارووەنانێک لە کێول نێو لێڕەوارەکانی خۆراساندا دەڕشت، ئەم بیرەوەریانەی دکتۆرمحەمەد حسێن پاپولی یەزدی شایانی خوێنەوەو هەڵوێستە لە سەرکردن و تێڕامانە، زمانێکی سیحر ئامیزو سەرنج ڕاکێش و بەتام و چیژە، ڕووداو بە سەرهات و چیرۆکی سەرنج ڕاکیش و پڕپەندو تاقیکردنەو ئەزمۆنی تێدایە، وەک دەڵین لەم چواربەرگەدا چی؟ تیانیە فەرهەنگە زمانە مێژووە جوگرافیاو دابوونەریت و دەیان شتی جۆراوجۆری لە دوتوێی خۆیدا بەڕاستگۆی کۆکردۆتەوەو لە زۆر دەرگاو دەروازەی داوە، دەستی بۆزۆر کونوو کەلەبەری شاراوەی نێوکلتوورە جیاوازەکانی ئێران بردووەو ئاشکرای کردوون، هیواخوازم دکتۆر محەمەد و وەرگیر تەها سێکانیانی سەرکەوتوبن و ماندوو نەبن

بە ئەم بەرهەمە جوانەی پیشکەش بە خوینەری کوردزمانیان کردووە، دەتوانم بڵیم: دکتۆر محەمەدحەسەن پاپولی یەزدی بە نزیک ترین و بەوەفاترین دەستی ڕاستەقینەی کورد لەم ڕۆدا ئەژمار دەکرێت و شایانی ڕیزو پێزانینە بە ئەم پیاوە نمونەییە و ئەو شارەزاییە بەوەنەیەی کەلە سەر کوردوکوردستان بەگشتی هەیەتی، ئەم بەرهەمەی بەیەکێک لە بەرهەمە جوان و سەنگینەکان ئەژمار دەکرێت و ئیمەی خوینەریش بەرز دەینرخێنین.

سەرچاوەکان:

١ ـــ شازادەی حەمام، محەمەد حسەن پاپولی یەزدی، وەرگێڕانی تەها سەکانیانی ـــ چواربەرگ چاپخانەی کارۆ ساڵی چاپ ٢٠١٨ ـــ ٢٠١٩

٢ـــ کوردەکانی خۆراسان، کەلیموڵڵای تەوەحودی، وەرگێڕانی، عەدنان بەرزنجی، چواربەرگ ساڵی چاپ ٢٠٠٥ ـــ ٢٠٠٩ لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم.

٣ ـــ کەلیدەر، ڕۆمان، مەحموود دەوڵەت ئابادی، وەرگێڕانی، سیامەند شاسواری، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم ساڵی ٢٠١٢

٥، ٦ ـــ ٩ ـــ ٢٠٢٠

ئەوانە کێن خۆپیشاندان دەکەن؟ .. شوشان مستەفا

وەڵامی ئەم پرسیارە زۆر قورس نییە، تەنها کەمێك بچۆ ناویانەوە تێدەگەین ئەوانە کێن. ئەوانە موچەخۆرە کۆوزاوەکانی بەردەم مایکەکان نین، ئەوانە گەنجانێکی بێ پارە، بێ ژیانن، ناشکۆوزێنەوە، تەنها دەیانەوێت لەم نیشتیمانەدا بەشی ئەوان ژیان بدرێت، بەوایان بێ خەیانە، بەشکۆ و بەهێزن، براو خزم و هاوڕێ و دەستەکانی هەریەك لە ئێمەن.

ئەوانە ڕۆشنبیرەکانی سەر شاشەکان نین هاژەهاژ بکەن و لەژێریشەوە دەستی دەسەڵاتدارەکان بن، ئەوانە گەنجە بێ کارەکانن، ئەو گەنجانەی لە بەکاریدا بەیانیان تا ئێوارە دەخەون و ئێوارە بە گیرفانی بەتاڵەوە دەنێ دەرەوە، ئەوەش کوڕ و منداڵەکانتان بە ئۆتۆمبێلی گرانبەها، دەنێرنە خوێندنگە نمونەییەکان و بەتەماشان تا

کەتایی ژیان ئەم گەنجانە تەماشاتان بکەن و، جیاوازی نێوان ژیانی خۆیان و ئێوە و ماڵ و منداڵەتان ببین و هیچش نەکەن؟! تۆزێك چاوتان بخورێنن با باشتر دیمەنەکە ببینن.
ئەمانە ئەو واعیزە دەنگ دەنگە کەرانەی سەر مینبەرەکان نین، باسی حەق بکەن و کاتەکیش حەق دێتە ئاراوە سەری خۆیان کزدەکەن و دەچنەوە ماڵ، ئەمانە ئەو پەڵەمانتارە مشەخۆرانەی سەر تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان نین بە باوەش پارە لە ئەوە وەردەگرن و لەسەریشەوە خۆیان شین و مۆر دەکەنەوە، نمایشکارەکانیش نین بە شەو ڕۆژێك لەڕێگەی ئەوەی دەسەڵاتدارەوە ببنە خاوەنی هەموو شتێك، گەر دەوەرن وەرنە ناویان، فەرموون وەرن بیان بینن، ئەوانە ئەو گەنجانەن دەکەسیان کۆبکەرەوە دوو هەزار دیناریان پێنییە، دوای بەرد وەشاندنەکانیان دەوەتەکییەیان بکە، دەجار پێتدەڵێن: خالۆ زۆر مەمنون.
ئەمانە پیاوە حیزبییەکانی ناو هۆڵەی کۆبوونەوەکان نین، ئەو ڕۆژنامەنووس و قەڵەم بەدەست و ڕێکخراوی کۆمەڵگەی حیزبییەش نین، لەلایەك لە کانیاوەکەی ئەوە بخەن و لەلایەکیش خۆیان بکەن بە نوێنەری ئازادی خەڵك، ئەمانە گەنجانەکی دەرکراون لە ژیان. (تاقمێکیان تەدایە زۆر زۆر گەنجن، شارەزان لە پێچی، بە بەمبی فرمێسك ڕۆژ دەڕوات: سمۆکی، تفەنگیان بکەوێتە دەست هێز نییە پێیان بوەرێت، تەش بەخەت هەر گاتێ بە پێچی بکە، گەر دەتوانیت وەرە ناویان جەسارەتی خەت بەرامبەر ئەوانە تاقی بکەوە.) تەیاندایە هەر نازانەت حیزب چییە، تەنها دەزانەت هاواربکات: من ژیانم نییە، ئەوە بە هەتانبەت، بیسوتەنن... دەریانکەن... وەرانیکەن...هتد.
تە کە خەونی ئەو هەموو گەنجە دەسوتەنیت، تە کە ناتوانیت ژیانیان بە دابینکەیت، ئەو وزە گەورەیەت وەرانکردوە بە خاتری دەوربەرەکەت، بە تەمایت ئەو بەو هەموو ئازار و دەردەی خۆیەوە بێتە سەر شەقام و هیچ نەکات؟ بیریشت نەچێت لەو نووسەرەکە تەسنەکانە ناچن، لە هەزە چەکدارەکان بپاڕێنەوە تەقە نەکەن، ڕێك بەرامبەریان دەوەستن هەڕەشەیان لەدەکەن، پەجنەویان دەکەن، هەندێ بەوایان بە خۆیانە بەبەردەکی دەستیانەوە لە بەردەم چەندین چەکدار دەوەستن! کە وایکرد ئەو وزە گەورەی ناو کۆمەڵگە بەو جۆرە توڕە بێت و لە مەرگی خۆی نەترسێت؟ بە کۆمەڵێك مەشکتان ناخۆنە گەڕێ تا تەبگەن لەو چینە هەژارە؟
تە ئەگەر دەتەوێت شوناسی ئەوانەت بە دەرکەوێت، لە دوورەوە تەحلیلچی و ڕاپۆرتی سیخوری و لەکدانەوەی پوچی شاشەیی بەکەمکت نایەن، ساتێك بچۆ ناویان و گوێ لە داخوازی و توڕەبوونەکەیان بگرە. تەماشای ئەو بە ژیانییە بکە تەیدا دەژین، ئەوکات تەدەگەیت

ئەوانە کێن؟ بۆ توڕەن، بۆ ناوەستن؟ جیاوازی چینایەتی دروستدەکەیت و دەشتەوێت توندوتیژی ڕوونەدات؟ هەموو شەو لە بیست شاشەی میدیای پڕوپوچەوە ئایدۆلۆژیای توندوتیژی پەخش دەکەیت و بەتەمای نەوەیەکی □ە□□□یت هەبێت؟ بەدبەخت بۆ ئەوەی لە دورەوە لە رێگەی شاشەو حەشاماتی ملکەچ□و□ و گەنج دەکات و، لەو دۆخە تێناگات جیاوازی چینایەتی دروستیدەکات. ئەم یاخی بوونە پێویستی بە شیکردنەوەی ڕۆشبنیرانەی بۆینباخ لە ملی قسەی باقوبریق نییە، وەك خۆیان زۆر ئاسایی: ژیانیان دەوێت، کاریان دەوێت. ئەمجارەش بەزەبری هێز بیانوەستێنی لە وێستگەیەکی ترەوە دەست پێدەکەنەوە، بڕوادەکەی بیکە، ناکەی بڕۆ ناویان ئایندە ببینە.

ئازادی بۆهەمووان

شوشان مستەفا

ڕژێمی سەدام لە دیدی نووسەرێکی مەسیحییەوە .. ئەرد□□□ان عەبدوڵڵا

خوێندنەوەیەک بۆ رۆمانی کوشتن لە بەغدادی سینان ئەنتۆن

زۆرجار بەناڕەوا مەسیحییەکانی عیراق بەوە تاوانبار دەکرێن، کە زۆرینەیان هەڵوێستی سیاسییان نییە و لەگەڵ رژێم بوون، ئەم دیمەنە خراپەش لای زۆرێک لەلای ئێمە بەرامبەر ب□ مەسیحییەکانی عیراق هەیە، بەڵام لە راستیدا بەوشێوەیە نییە، چونکە رژێمی بەعس هێندە ترسناک و تۆقێنەربوو، نەک تەنها کەمینەکان بگرە تەواوی گەلانی عیراقی ناچاری ملکەچی کردبوو.

لەماوەی پێشوودا رۆمانی کوشتن لە بەغداد، خا□□ژیم خوێندەوە کە نووسینی سینان ئەنتۆنە، ئەویش مەسیحییەکی شاری بەغدایە لە ساڵی 1967 لە بەغداد لەدایکبووەو ئێستا لەئەمریکا دەژی، مامۆستایە لەزانکۆی نیویۆرک. لە راستیدا ما□و□یەکە خەریکی خوێندنەوەی نووسەرە عیراقییەکانم، بەڕاستی نووسەری زۆرباشی تێدایە، یەکێکیش

لەم نەوە نوێیەی نووسەرانی عیراق سینان ئەنتەنە.
ئەم نووسەرە چ لەرووی شێوازی نووسین و چ لەرووی ناوەڕۆکەوە تایبەتمەندییەکی زۆری هەیە، ئەم رۆمانەشی یەکێکە لە رۆمانە جوانەکانی و بۆ زمانی ئیتالی و ئەڵمانی و نەرویژی و ئینگلیزی وەرگێڕدراوە. خۆشبەختانە لەلایەن کاک رێنجدەر جەباریشەوە کراوەتە کوردی.

ناوەڕۆکی رۆمانەکە

لەساڵی 1989 لەدائیرەی ئەمنی بەغداد، دەستنووسێک دەدۆزرێتەوە، کە لەلایەن یەکێک لەزیندانەکانەوە بە خەتێکی سەیرو سەمەرە نووسراوە، هەربۆیە «هاوڕێ تەلال» کارمەندی دائیرەی ئەمن، دەکەنە بەرپرسی ئەم دەسیە، تاوەکو لەزمان و ناوەڕۆکی ئەم دەستنووسانە بکۆڵێتەوە، ئەمەش سەرەتای رۆمانەکەیە و لەکۆتاییشدا بۆیان دەردەکەوێت کە لەلایەن زیندانی فوراتەوە نووسراوە.
فورات کوڕێکی گەنجی مەسیحییە لەزانکۆی موستەنسەرییە لە بەشی کۆلیژی زمانی ئینگلیزی دەخوێنێت. فورات هەر بەمنداڵی دایک و باوکی دەمرن و نەنکی بەخێوی دەکات. نووسەر هەوڵیداوە لە رێگەی فوراتەوە، باسی ژیانی خەڵکی عیراق لەسایەی رژێمی سەدام بکات بەتایبەتی ساڵانی هەشتاکان. لە هەمووشی گرنگتر نووسەر تیشکی خستۆتە سەر ژیانی خوێندکاران و سیستەمی خوێندن لە عیراق.
بەداخەوە خەڵکانێک دەڵێن لەسایەی رژێمی بەعسدا خوێندن باشتر بووە، بەڵام ئەم رۆمانە وێنەیەکی ترمان پیشاندەدات و هەموو ئەو قسانەش رەت دەکاتەوە کە ستایشی ئەو رژێمە تۆقێنەر و دژە مرۆڤە دەکەن.
فورات کەسێکی قسەخۆش و ژیان دۆستبووە، دژی رژێمی سەدامە و زۆرجاریش بە نوکتە و شێوازی گاڵتەجاری، رەخنە لە دروشم و سیاسەتی سەدام دەگرێت بۆ نموونە بە وانەی «الثقافه، دەڵێت سەخافەت» یان وەزارەتی الثقافه دەڵێت وەزارەتی سەخافەت. جگە لەوەش لەرێگەی کۆمەڵێک دیالۆگەوە، گاڵتە بەسیاسەتەکانی رژێمی سەدام دەکات بەتایبەتی لەرووی میدیاییەوە. ئەمەش ترس دەخاتە دڵی نەنکییەوە، چونکە هەمیشە داوا لەفورات دەکات، لەدەرەوە هیچ قسەیەک دژی رژێم نەکات. فورات زۆر حەزی بە ئەدەبیاتی ئینگلیزیی و شیعری عەرەبییە. بەتایبەتی شیعرەکانی جەواهیری و رۆمانی 1984ی جۆرج ئۆریل. ئەم رۆمانەش لە لیستی کتێبە قەدەغەکراوەکاندایە، بەڵام لەلای فورات دەبێتە مایەی گرنگی پێدانی و دەچێت لەکتێبخانەی زانکۆ داوای ئەو کتێبە دەکات، ئەمەش دەبێتە مایەی گومان لای دەزگا ئەمنییەکان و پاشان دەیخەنە ژێر چاودێرییەوە، دواتر لەناو زانکۆدا دەستگیر

دەکرێت و دەبرێتە زیندانەوە.
لەناو زینداندا بەوپەڕی دڕندەییەوە ئەشکەنجە دەدرێت و پاشانیش دەستدرێژی سێکسیشی دەکرێتەسەری، ئەمەش جۆرێک یان یەکێک بوو لەمیتۆدە ناشیرین و نامرۆیەکانی دەزگا ئەمنییەکانی سەدام.
نووسەر لەم ڕۆمانەدا تیشک دەخاتە سەر جیهانێکی تاریک و ترسێنەر کە ئەویش زیندانەکانی دەزگای ئەمنی سەدامن، چۆن بەوپەڕی دڕندانە و دڵڕەقانەوە، زیندانیان ئەشکەنجە دەدران.
نووسەر لەناو زینداندا لەڕێگای نووسینەوەی بیرەوەرییەکانی خۆیەوە، هەوڵدەدات کەمێک لەڕووی دەروونییەوە ئارام بێتەوە، باسی ڕۆژە خۆشەکانی ژیانی خۆی دەکات لەسەردەمی لاوێتیی و خوێندکاریی، لە هەمووشی گرنگتر باسی چیرۆکی خۆشەویستی لەگەڵ «ئەریجی» دەداریدا دەکات. بەهۆی بیرەوەرییەکانی بەخەتێکی تایبەت دەنووسێت، کە زۆرکەس ناتوانن لەشێوازی نووسینەکەی بگەن. دواتر ئەم دەستنووسانە دەست دەزگا ئەمنییەکان دەکەون، هەر ئەم دەستنووسەش دەبێتە هەوێنی ئەم ڕۆمانە جوانە.

شێوازی نووسین
یەکێک لەخاڵە بەهێزەکانی ئەم ڕۆمانە شێوازی نووسینییەتی، نووسەر هەوڵیداوە باسی دوو جیهانی دژ بەیەک بکات، ئەوەش جیهانی ناو زیندان کە ناخۆشیی و مەرگدۆستی بەسەریدا زاڵە و جیهانی دەرەوەی زیندان کە کەمێک خۆشیی و ژیاندۆستی پێوەدیارە. نووسەر لە ڕێگەی بەکارهێنانی فلاش باگەوە، هەوڵدەدات لە دیواری ترس و تەقەنەری ناو زیندان دەربچێت، ئەوەش لە ڕێگەی دزەکردن بە خەیاڵی و گەڕانەوەی بیرەوەرییەکانی خۆی. ئەمەش وادەکات کە تراژیدیا و ناخۆشی بەسەر ڕۆمانەکەدا زاڵ نەبێت، چونکە گەر تەنها باسی ناخۆشیی ژیان بکرێت، ئەوا خوێنەر تاقەتی خوێندنەوەی نامێنێت.
جگە لەوەش نووسەر جەختی لەزەمەنێکی تایبەت کردۆتەوە، کە ئەویش ساڵانی هەشتاکانە. لە ڕووی شوێنیشەوە دووشوێن دەبنە مەیدانی سەرەکی ڕۆمانەکە، یەکەم زیندان، دووەم دەرەوەی زیندان بەتایبەتی زانکۆی موستەنسەرییە.

ڕژێمی سەدام
ڕژێمی سەدام دەبێتە تەوەرێکی سەرەکی ئەم ڕۆمانە. سیاسەتەکانی، میتۆدەکانی لەبواری سیستەمی خوێندن، پروپاگەندە، دەزگا ئەمنییەکانی، نووسەر ڕەخنە لە تەواوی سیاسەت و دامودەزگاکانی ئەم ڕژێمە دەگرێت. لە هەمانکاتیشدا ڕووی ڕاستەقینەی ڕژێمەکە دەردەخات کە ڕژێمێکی تەقەنەرو نامرۆییە.

– « چۆن لە بیرم کرد، ئەمە لە فەستیڤاڵەی بەسوودی هەمیشەییدا دەژین کە حزبی بەعس خۆی سەرپەرشتی دەکات و ئەگەرەکان لەبەرامبەر هەموو شتێک کراوەن. ل23

لە زۆر شوێندا رەخنەی توند لەسیاسەت و مامەڵەی رژێمی بەعس دەگرێت و زۆرجاریش بەشێوازێکی گاڵتەجارییانە رەخنە لەسەدام و رژێمەکەی دەگرێت. خاڵێکی گرنگی ئەم رۆمانە ئەوەیە، نووسەر تیشکی خستۆتە سەر لایەنی ئیعلامی بەعسییەکان کە زیاتر لەپەوپاگەندەی نازییەکان وفاشیستەکانەوە نزیکە. لەهەمووشی گرنگتر، داگیرکردنی تەلەفزیۆنە لەلایەن سەدامەوە، هەموو تاکێکی عیراقی زیاتر ئەم لایەنە بێزاری کردبوو، چونکە تەلەفزیۆن لەسایەی رژێمی سەدام، ببووە دەزگایەکی تایبەت بەسەدام و دارودەستەکانی و کەسی تر بۆی نەبوو لە تەلەفزیۆن دەربکەوێت. زۆرجاریش خەڵکی لەم دووبارەبوونەوەی وێنەی سەدام بێزاربوون، بۆیە زۆرکەس لە رقی سەدام سەیری تەلەفزیۆنی نەدەکرد.

کۆماری ترس

کۆڵەکەی سەرەکی رژێمی بەعس بریتی بوو لەسەپاندنی ترس بەسەر هەموو هاوڵاتیاندا، هەموو کەسێک دەترسا رۆژێک لە رۆژان، لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە بگیرێت، چونکە یان دەکوژرا، یان بەوپەڕی دڕندەیدەوە ئەشکەنجە دەدرا. هەربۆیە هەمووکەس دەترسا و بێدەنگیان لەئاست تاوانەکانی سەدام و رژێمەکەی هەڵبژاردبوو.

داپیرەی فورات هەمیشە پێی دەڵێت:

– رۆڵە لەدەرەوە قسەمەکە، ئەگەر لەم بەڵەی من چی بکەم؟ خۆ لە داخا ئەمرم، زمان درێژی مەکە دوایی زمانت دەبڕن، ئەمانە لەخوا ناترسن. ل.19

ئەم دیالۆگە لەناو هەموو ماڵێکدا هەبووە، هەمیشە دایکان دەترسان جگەر گۆشەکانیان لەلایەن دەزگا ئەمنییەکانەوە بگیرێت و ئەشکەنجە بدرێن.

لەشوێنێکی تردا دەڵێت:

–وشەی قەدەغە زۆرترین بەکاربردنی هەبوو لەوڵاتدا، بەتایبەت لای ئەوانەی جۆرێک لەدەسەڵاتیان هەبوو یان پێیانوابوو کە دەسەڵاتداران، ل 95

سیستەمی خوێندن

ئەم رۆمانە تیشکێکی زۆری خستۆتە سەر سیستەمی خوێندن و پەروەردە لەسایەی رژێمی بەعسدا، هەرچەندە خەڵکانێک پێیان وایە لەسەردەمی بەعسدا سیستەمی خوێندن باشتر بووەو حزبی نەبووە، بەڵام ئەمە

دوورە لە راستییەوە، نووسەر بەحوکمی ئەوەی خۆی لەو کاتەدا خوێندکاربووە، زۆر بەباشی شارەزایانە باسی ئەو کاتە دەکات، بەتایبەتی تیشکی خستۆتە سەر دوو مەسەلەی گرنگ، یەکەمیان پرۆسەی بە بەعسیکردن واتە دەبوایە هەموو خوێندکارێک ببێتە ئەندامی حزبی بەعس، خاڵێکی تریش مەسەلەی مەسیرە، یان خۆپیشاندان کە رژێمی بەعس بە زۆر خوێندکارانی دەبرد بۆ خۆپیشاندان ئەمەش ل□ بۆنە تایبەتیی و جیاوازەکانی حزبی بەعسدا. ب□ام ل□ هەمووی گرنگتر مەسەلەی بە بەعسیکردنی خوێندکارانە، بابت□کی گرنگبوو، کە بەتەواوەتی ژیانی خوێندکاران و مامۆستایانی تێکدابوو، زۆرکەس ل□ بەرئەوەی نەبن بە بەعسی وازیان لە خوێندن هێنا.

– هاوڕێ نۆفل فۆرمی بوون بە ئەندامی دابەشکرد بەسەرماندا بۆ ئەوەی پڕیبکەینەوە، لەهەمووی ترسناکترئەوەبوو سەرەڕای ئەوەی هێشتا تەمەنمان نەگەیشتبووە سێزدە ساڵ دەبوایە ئەو بەڵگەنامەیەمان ئیمزا بکردایە کەسەر بەهیچکام لە حزبە دژبەرەکانی وەک: حزبی دەعوە و شیوعی نین، ب□ پێچەوانە تووشی سزای لەسێدارەدان دەبینەوە،ل74

خۆشەویستی

نووسەر هەوڵیداوە لەناو کۆماری ترسی بەعسدا، چیرۆکێکی خۆشەویستی ئێجگار جوان بخوڵقێنێت، کاتێک فورات عاشقی ئەریج، کچە دەوڵەمەند دەبێت، نووسەر هەوڵیداوە بەشێوازێکی فەنتازی، ئەم چیرۆکە بنووسێت. خاڵی گرنگ لێرەدا ئەوەیە، نووسەر پێمان دەڵێت کە خۆشەویستی دەتوانێت هەموو سنوورە کۆمەڵایەتی و ئایینیەکان ببەزێنێت. لە هەمانکاتیشدا هێزو توانای گەورەی بە خۆشەویستی بەخشیوە، لەکاتێکدا فورات کوڕێکی مەسیحیییە و سەر بە چینی ناوەندی عیراقە، کەچی ئەریج، کچە دەوڵەمەندێکی مسوڵمانە، هەردووکیان خۆشەویستی کۆیان دەکاتەوە. ئەم چیرۆکەش، هێز و توانای گەورەی بەم رۆمانە بەخشیوە، چونکە خوێنەر تووشی بێزاریی و نائومێدی نایب□ت و تەنها باسی مەرگدۆستی و ناخۆشی ژیان ناکات، بگرە نووسەر توانیویەتی چرایەکی ژیاندۆستی لەناو تاریکی کۆمارە ترسناکەکەی سەدام هەڵبکات.

مەسیحییەکان

خاڵێکی گرنگی تر بەلای منەوە نووسەر تیشکی خستۆتە سەر ژیانی مەسیحییەکانی عیراق، کە یەکێکن ل□ پێکهاتە گرنگەکانی کۆمەڵگەی عیراقی. بەداخەوە لەناو ئەدەبیاتی عیراقیدا، کەم تیشك خراوەتە سەر پێکهاتەکانی عیراق، بەتایبەتی مەسیحییەکان.

نووسەر لەزۆر شوێندا تیشکی خستۆتە سەر ژیانی مەسیحییەکانی عیراق، ئەمەش خاڵێکی جوانی تری ئەم ڕۆمانەیە.
نەنکم شانازی بە بنەچە و نەژادی کلدانییەوە دەکرد، کاتێک هەوڵمدەدا قایلی بکەم کە ئەمە لە رووی کلتوورییەوە عەرەبین یان لانیکەم وەکو ئەرمەن و ئاشوورییەکان کراوین بە عەرەب و نەتەوەیەکی جودانین تووڕە دەبوو. ئەوەی لەکلدانی بەمان ماوەتەوە تەنها زمانەکەیە لەکاتی نوێژدا بەکاردێت و نەنکم لەگەڵ خزمانی هاوتەمەنی خۆی پێی دەدوێ ،،ل 90 نەنکم مکوڕ بوو لەسەر ئەوەی وێنەیەکی گەورەی مریەمی پاکیزە لەژووری میوان هەڵواسێت، هەروەها موکڕ بوو کە وێنەکەی سەرۆک لەژێر ئەوەی مریەم لەسەر مێزەکە دابنێت.

جەنگی عیراق ئێران و زاڵبوونی مەرگدۆستی

تەوەرێکی تر کە نووسەر جەختی لەکردۆتە باسکردنی ڕۆژانی جەنگی عیراق و ئێرانە، نووسەر هەوڵیداوە لەچەند دیمەنێکی جیاوازدا ئەو تراژیدیا و مەرگەساتە پیشان بدات، کە رژێمی بەعس بەسەر گەلانی عیراقدا هێناویەتی، لەهەمانکاتیشدا ڕەخنە لەسیاسەتی ئیعلامی رژێمی بەعس دەگرێت، کە هەمیشە هەوڵیانداوە خۆیان بەسەرکەوتوویی پیشانی خەڵکی بدەن و راستییەکان بشارنەوە، لەهەمانکاتیشدا باس لەسیاسەتی مەرگدۆستی بەعسییەکانیش دەکات.
کاتێک فورات دەیەوێت وتارێک لە ڕۆژنامەی جمهوریە بڵاوبکاتەوەو لەبارەی شیوەنی دایکێک بە کوڕە شەهیدەکەی، سەرنووسەری ڕۆژنامەکە ڕەتی دەکاتەوە و دەڵێت: پێویستە دایکی شەهید بەهاتنەوەی تەرمی کوڕەکەی دڵخۆش بێت و هەلهەلە لێبدات و نابێت شیوەن بکات و بگری. ل41

حزبی شیوعی و جەواهیری

نووسەر گرنگی زۆر بەحزبی شیوعی دەدات و لەهەمووشی گرنگتر لەچەند شوێنێکدا باسی خەبات و تێکۆشانی ئەم حزبە دەکات، هەروەها پانتایی باشی بە جەواهیری شاعیر داناوەو پارچە شیعرێکیشی بڵاوکردۆتەوە کە بە یادی حزبی شیوعی نووسیویەتی. لەمەشدا گرنگی جەواهیریی و حزبی شیوعی لای نووسەر دەردەکەوێت.
لەهەمانکاتشدا بۆچوونی خۆی لەبارەی ئەم حزبە دەخاتە روو و دەڵێت:
-حزبی شیوعی چەندین ساڵ بوو سەربڕدرابوو، لووتی بڕدرابوو، چاوەکانی دەرهێنرابوو، پارچە پارچە کرابوو لە بەندیخانە و ئاوارەییدا دەپووکایەوە،،ل107

دوا قسە

بەدڵنیاییەوە ئەم رۆمانە چ لە رووی ناوەڕۆک و شێوازی نووسینەوە، جوانی و داهێنانی گەورەی پێوە دیارە، هیوادارم کارەکانی تری ئەم نووسەرە بکرێتە کوردی. لە کۆتاییشدا دەستخۆشی لە کاک رەنجدەر جەبار دەکەم و هیوای سەرکەوتن و بەردەوامی بۆ دەخوازم.

ئەردەڵان عەبدوڵڵا

سەرچاوە:
سینان ئەنتەن. کوشتن لە بەغداد، خاڵڕێژی. وەرگێرانی. رەنجدەر جەبار. چاپی یەکەم. خانەی چاپ و بڵاوکردنەوەی چوارچرا. 2018.

شۆڕشی مردوەکان.. شیعر/ کاوە عوسمان عومەر

یاساوڵی دەسەڵات،
تیرباران کە،
نیشانبشکێنە،
چەکی ئۆتۆماتیک،
ڕێژنە فیشەکە،
جەستەی یەکێک ..
دوان و سیان ….
جوان بپێکەنە !
دەی یاساوڵی دەسەڵات،
تیرباران کە..
منداڵە لاوازو برسیەکانی شار،
خەڵتانی خوێن کە،
بتەقێنە فیشەکەکان،
چەکی ژەنگهاتووی..
جەنگە دەڕاوەکان،
بتەقێنە فیشەکی زۆر..
میرە تەڕەکان،،

ئاسوودە کە،،
دەی یاساوەی دەسەڵات،،
نیشانگرە، تیربارانکە،،
بۆمبی فرمێسک ،،
شەقام و کۆڵان ،،
فرمێسکڕێژکە..
بوەشێنە تەڵای ئاسن،
میرە تەڕەکانت،
بە شێوەکی تر،
ئاسوودە کە،
ئەومیرانە،
لە کۆشک و تەلار،
ئەمشەوتەقان،،
لە نەعرەتەی برسی و هەژار،
بە ئەقرە مان،
پرسیار ئەکەن،
کوا ڕویداوە،
کوژراوەکان،
وەک مردوەکان،
چاو لێک نەنێن،
بزەی لەویان هەر زیندوبێ!
باڵای بەرزیان ..
هەندەی خۆرە
لەو نێو شەقام،
کەپە بگرە!
دەی پاسەوانی دەسەڵات
بتەقێنە فیشەکەکەت،
ئاراستە کە،،
نیشناشکێنەکەت
بوەشینە تەڵای ئاسن،
داری کارەبا،،
بهاوێژە بۆمپە ژەهرینەکەت..
ئاسوودەی کە..
دەی تەقیوی میرە تەڕەکەت،،
ئەوان ئێستا تیاداماون،
لەم سەمەرەیە ،
سەر شێواون،

کواڕویداوە،
لاوانی کوژراو،
لەسەر شەقام،،
دوای مەرگیشیان،
بۆ ئازادی،
بۆ یەکسانی و نان،
بۆ شکانی کۆت و زنجیر
گوێ نەدەنە پێکانی فیشەک،
هەڕەشە و تۆقانی..
کوڕانی میر،
کوا ڕویداوە،
لاوانی کوژراو،،..
دوای مەرگیشیان،
هەستنە سەرپێ ،،
قاقا لێبەن،
سەما بکەن!

تیرەکان هەڵە ئاڕاستە ئەکرێن .. سامانی وەستا بەکر

ناڕەزایی، توڕەیی، خۆپیشاندان، یاخیبوون و سەرهەڵدان دەرەنجام و پەرچەکردارە.
حکومەت تەنها پۆلیسی هەیە، ئاسایش و دژە تیرۆر و هەموو ئەوانەیتر حیزبین.
دامودەزگاکانی حکومەت موڵکی گشتییە، بارەگای حیزب موڵکی داگیرکراوی حکومییە، خانوو موڵکی بەرپرسەکان ماڵ و موڵکی دزراوی داهاتی نەتەوەی مووچە دزراو ی خەڵکییە.

پۆلیس:
لە کۆی سیستەمی حکومڕانی مۆدێرن و دیموکراسییەکانی جیهانا حکومەت تەنها پۆلیسی هەیە کە چاودێر و خەمخۆری جێبەجێکردنی یاسان لەلایەن دەسەڵاتدارو هاوڵاتیانەوە، هەر پۆلیسیش سەروماڵی هاوڵاتیان

ئەپارێزن، تەنانەت لەکاتی پشێووی و توڕەی هاوڵاتیانا دیسانەوە هەر پۆلیس داودەزگا و شوێنە گشتییەکان ئەپارێزن.
کاتێک کە کەسێک بەجل و بەرگی کوردییەوە فەرمان ئەکا و ئەبینی تەقە لەخۆپیشاندەرانیش ئەکا، ئیتر ئەگەر هەموو ئەوانەی لەگەڵین دەرچووی ئەکادیمیای پۆلیسیشبن هەر بە میلیشیا و هێزی حیزبی و خێزان و بنەماڵە ئەژمارەکرێن.
کاری پۆلیس پاراستنی داودەزگا و سەرماڵەی گشتی و دابینکردنی ئاسایشە، بەڵام کاتێک کە گەشتە ئەوەی لەنێوان داروبەرد و پەنجەرە و تەختەو خوێنی هاوڵاتیانا کامیان بپارێزن، ئەوا بێگومان خوێنی هاوڵاتیان بەلاوە گرنگترە، هەڵبەتە ئەگەر هێزێکی نیشتمانی بن.
خەڵکی هەر شارێک شیوە زارێکی تایبەت بەخۆی هەیە کەزۆرینەی خەڵکی ئەو شارە بەکاریئەهێنن، واباویشە پۆلیس خەڵکی ناوخۆی شارەکەبن چونکە بەهۆی نزیکی و ئاشنایان بە کلتور و میزاجی شارەکەی خۆیان و خۆمخۆری و خۆشەویستییان بە هاوشاری و هاوڵاتیانی خۆیان، سود و پێزی زۆربەی ئەو کارانەی ئەمجامی ئەیەن ئەچیتە سەبەتەی شارەکەوە بە پلەی یەک. بەڵام کاتێک تەقەکەرو شەق وەشێنەکان بەزمان و شێوازی دەرەوەی ئەو شارە سوکایەتی بە خەڵك بکەن ئەوا گومان دروست ئەبە کە ئەو هێزە هێزێکی ناوچەیەکیترە کە هیچ سۆز و بەزەییەکی بە خەڵک و بەرژەوەندی ئەو شارە نیە بەڵکو لە هەندێ جاریشا بە نەفەس و ڕقی شارچێتییەوە هەرچی قین و کینەیەک لە دڵیانایە ئەیڕێژن و ئەگەر فەرمانیشیان پێنەکرابێ بەڵام ئەوان هەر فرسەتێکیان بێ ڕێکەوە کاری ناپەسەند و نابەجێ خۆیان ئەکەن.

سوتاندن:
زۆرینەی هەرە زۆری خۆپیشاندەرانی ئەو دوو ڕۆژە، گەنجی بێکار و بەدبەختن، موچەخۆر نین، کەچی پەیامی بەرپرسان هەر ئاراستەی موچەخۆرانە، بەوەی کێشەی نێوان هەولێر و بەغدا چارەسەر دەکەین، کێشەی ئەستای کوردستان سەرباری کێشەی فەرمانبەران، لەشکرێک بێکار و گەنجانەکە کە جگە لە تاریکی، هیچ ڕووناکیەک لەئێستا و ئاییندەی خۆیان نابینن، بۆیە ناکرێ بە پاساوی کێشەی بێ موچەیی، کێشە گەورەکەی تر نادیدە بگیرێ.

لە سوتانی بارەگای حیزبەکان ئەکرێ پەیامەکی گرنگ بخوێنینەوە، ئەویش کاڵبوونەوەی نەفەسی حیزبایەتی تەسک و نابەرپرسانەیە لای تاکی کورد، ئەمەش نیشاندەری بەرزبوونەوەی ئاستی هۆشیاری تاکی کوردە کە جێگەی تەماشانو دەخۆشییە.

سوتاندنی بارەگای حیزبەکان بە جیاوازی تێگەشتنی خەڵکە لەو

ڕاستییە تاڵەی کە هیچ حیزبێک جا لەناو دەسەڵاتا بێت یا ئۆپۆزسیۆن تەنها کاریان شینی هەریسەکەیە، و هیچ حەزبێک نابینن کە کار لە بەرژەوەندی شەقاما بکات، خۆ ئەگەر هەوڵێکیش هەبێ بۆ کارکردنی حیزبێکی دیاری کراو لە بەرژەوەندی گشتیا، ئەوا ئامادەییان تیایە لەپێناو چەند پۆستێک و دەسکەوتی حیزبی و تایبەتی خۆیانا چاوی لێبپۆشن، ئەمەش وایکرد کە پەیامی ئەمجارەی خۆپیشاندەران ئەوەبێ کە بڵێن (نە داربە و نە پەردوو، نەعلەتبێ لە هەردوو).

خەڵکی توڕەیە و داودەزگاکانی وڵات کە موڵکی خەڵک خۆیەتی ئەسوتێنێ، چونکە ڕۆژانە ئەبینێ لەڕێی مەدیا و تەڤەکانیانەوەخەڵکانێک هەندە تەڕن هاوتای شا و شاژن دەرەکەون و ئەمانیش ناتوانن پۆشاکێک کە شایەن و پۆشتەبێت دابینی بکەن و بۆ خۆیان و مناڵ و خێزانەکانیان.
خەڵکی داودەزگاکانی وڵات ئەسوتێنێ چونکە ئەوان گروپێکیان لە گەنجە بیست بۆ سی ساڵە دروست کردووە کە مەڵتی ملیاردێرن، کۆمەڵێک شاجوان و شاپۆزیان دروست کردووە کە خۆیان نەبێ کەس نازانێ بۆچی وا دەوڵەمەن بوون، لەکاتێکا خەڵکی ئاسایی مووچەیەک کە لەپای ئەو ئەرکەی بەجێیان گەیاندووە پێیان نادرێ و گەنجەکانیش ئامادەن لە کۆمپانیاکانی ئەو دزە دەوڵەمەندانەیا وەک کارگوزا و پاسەوانیش کاربکەن پێیان نادرێ ئیتر چۆن سۆز و خۆشەویستی لەدڵی شکاوی ئەو گەنجەیا بوونی ئەمێنێ؟

لە مەدیای حیزبی و سەبەرەوە وا پیشانئەیرێ کە خۆپیشاندەران هەڵەیان کردووە لە سوتاندنی بارەگای حیزبەکان، بەڵام هیچ لایەکیان دانیان بەوەیا نەنا کە خەڵکی توڕەیە لەوەی ماف و مووچەی ئەوان چەند کەسێک ئەیدزن، بەڵام ئەوە بەرپرس و کادێر و پاسەوانی ناو ئەو بارەگا حیزبیانەن کە بوونەتە قەڵغان و سوپەر بۆ ئەو چەن کەسەی کە لە پەنجەی دەست و قاچی مرۆڤێک تێپەڕ ناکەن.

دەسەڵات “حکومەت”ی هەرێم:

حکومەتی هەرێم ساوا نەبوو وە نیشە بەڵکو هەر لەدایک نەبووە، چونکە کاتێ حکومەت دروست ئەبێت کە دەزگای موئەسەساتی هەبێ، بەڵام حکومەتی هەرێم هیچ موئەسەساتێکی دروست نەکردووە بۆ نمونە تا ئەستاس میلیشیای حیزبی هەیە لەبری سوپایەکی نیشتمانی، تا ئەستاش خاڵە سنورییەکان لەژێر دەستی حیزب و لەلایەن حیزبەوە بەڕێوەئەبرێن، تا ئەستاش ماف بەرامبەر ئەرک نادرێت، هێزەکانی ئاسایش و دژەتیرۆر و هیزی ٧٠ و ٨٠ لەهێزی دوو وڵاتی دژە ئەیەک

ئەچن لەوكاتانەی ناكۆكی ئەكەوێتە نێوانیان… .هتد. سەرۆكی دەسەڵات “حكومەت”ی هەرێم لە دوایین گۆنگرە ڕۆژنامەوانییەكەیا زیاتر لە سەرۆكی بەشی ژمێریاری دەزگایەك ئەچوو كە كاری ئەو تەنها دابەشكردنی ئەو مووچەیەیە كە لەلایەن سەروی خۆیەوە ئەگاتە دەستی نەك سەرۆكی حكومەت، جونكە تەنانەت سەرۆكی شارەوانییەكیش نابی بەوجۆرە قسە بكات كاتێك لایەنی كەم بەشێكی داهاتی جوگرافیای سنورەكەی خۆی ئەگاتە دەستی چەندی خزمەتگوزاریی پێئەنجام ئەیا، بەڵام ئەم زۆر خەم ساردانە لە هەیبەتی ئەو دەزگا گەورەیەی كەم كردەوە كە پێی ئەوترێ حكومەت، لە كاتێكا ئەبوو ئەو شانی بایەتەبەر و بەڵێنی دابەشكردنی مووچەی بایە و ڕێگەی چارە و كلیلی دەرگا داخراوەكانی لە گیرفانی دەرهێنایە نەك دەستخاتەوە ناو گیرفانی و بڵێ چاوەڕیی حكومەتی ناوەندیین، كە مەبەستی بوو بارگرانی سەرشانی حكومەتەكەی كەمبكات و بڵێ ئێمەش وەك خەڵكەكە هەرچاومان لە قاپی بەغایە.

ئەوەی لە وتار و گۆنگرە ڕۆژنامەوانییەكەی سەرۆكی دەسەڵات “حكومەت”ی هەرێما جێی تێڕامان بوو ئەوەبوو كە ووتی (ئەبێ خەڵك داوای مافی خۆی لەوانە بكا كە مافیان خواردووە “كە مەبەستی حكومەتی عێراق بوو”) كە ئەمە بەڕاستی جێگەی هەڵوێستەیەكی جدییە، چونكە ئەو جۆرە دەربڕینە لە سەرۆكی دەسەڵاتی یەكەمی هەرێمەوە دانپیانانێكی بێ چەن و چوونە كە ئەمان خۆیان بە بەرپرس و حكومەت نازانن، بەڵكو كاریان تەنها دابەشكردنی ئەو بڕە پارەیەیە كە بەشێوەی گرب□ست بەغا ئەینێرێ بۆ هەرێم، خۆ ئەگەر نەشی نارد ئەوا ئەمان هیچیان بۆ ناكرێ و تاوانبار حكومەتەكەی بەغایە، بەمەش بە مەبەستبێ یان بێ مەبەست سەرۆكی دەسەڵاتەكەی هەرێم دانی بەوەیا نا كە حكومەتەكەی بەغا حكومەتی كۆی عێراقە بە هەرێمیشەوە و كاری ئەمانیش دابەشكردنی ئەو مووچەیە كە بۆیان ئەنێرێ، ئەگەرنا ئەمان ناتوانن مووچە دابینبكەن، بێئاگا لەوەی حكومەتێك توانای دابین كردنی مووچە و خزمەتگوزاتییەكانی نەبێ و تەنها كاری دابەشكردنی ئەو بڕە پارەیەبێ كە لە ناوەندەوە ئەگاتە دەستی ئەوا ئەو جۆرە لە حكومەت ڕۆڵی بانكێك یان ژمێریارێك یان ئامێری پارەی سەرشەقامەكان cash machine ئەبینێ.

دەسەڵاتی حیزب:

تۆ كاتێ ئامادب□ی زیاتر لە نیوەی خاكی هەرێم چۆڵكەیت و ڕادەستی وڵاتی داگیركەری مێژووی خاكی كوردستانی بكەی، ئەی بۆ ناتوانی بارەگاكان كە تەنها داروبەرد و بینای داگیركراوی شارەوانیەكانن

ڕادەستی گەنجانی توڕەو ماف و خوراو بێ هەلی کارو ڕۆڵەی خاک و نیشتمانکەی خۆتی بکەی؟

بۆ لە ناوچە دا بڕێنراوەکان و کەرکوک بەبێ تەقە چۆڵتان کرد و بەرگریتان نەکرد ترسان لەوەی خۆینتان بڕژێ، بەڵام چونکە لە هەرێمی کوردستان دڵنیان کە خوێنتان ناڕژێنرێ کەچی ئامادەن خوێنی گەنجان بڕێژن!

بۆ ناوچە دا بڕێنراوەکانتان بەڕێکەوتنی ژێربەژێر ڕادەستی ئەوەی خۆتان پێی ئەڵێن دوژمن کرد تەنها بۆ پاراستنی ئەوەی هەتانە لە سامان و سەروەت، ئەی بۆ ئامادنین بەڕێکەوتنێی ڕوون و ئاشکرا دەسەڵات ڕادەستی شەقامی توڕە و ماف خوراوبکەن، بڕۆن بزنس بکەن بەوەی لەم ۲۹ ساڵەیا بردووتانە خەریک بازرگانیبن و سیاسەت بەجێهێڵن بۆ ڕامیاریوانێک کە تەنها کاری سیاسەتبێ نەک بازرگانی.
بۆ ئامادەن هەموو تەپۆلکە و شاخ و بەرزاییەکان ڕادەستی داگیرکارە مێژوویەکانی کوردستان بکەن تا لەوێوە نیشانە لە کوردانی پەنا بەری پارچەکانیتر بگ□رنەوە، بەڵام ئامادەنین چەن پۆستێک لە پلە باڵاکانتان چۆڵکەن و ڕادەستی خەڵکانی شایستە و پڕ ئەزمون و مەدەنی بکەن.
بۆ ئامادەن دوای ڕادەستکردنی نیوەی خاکی هەرێم بە هێزی میلیشیای حەشدی "ئێران"ی شەعبی و نیوەکەیتریشی کە ماوە ڕادەستی مۆڵگەو بنکە سەربازییەکانی تورکی مەنگۆلی بکەن و هیچ سەروەرییەک بۆ خۆتان و بۆ خەڵکە نەهێڵنەوە، ئەی بۆ ناتوانن لایەنی کەمی سەروەریی بۆ خەڵکی ستەمدیدەو بێبەشی هەرێمی کوردستان بگێڕنەوە؟

حیزبەکانی دەسەڵات تا نەگەشتە مریشکە ڕەشە ئامادەنەبوون نەک تەنازول بۆیەک بکەن بەڵکو ئامادە نەبوون کۆش ببنەوە، لەکاتێکا ئامادەن لەگەڵ هەموو لایەنێکی غەیرە کوردیا کۆببنەوە، هەموو تەنازولێک بۆ وڵاتانی درواسێ و داگیرکەری مێژووی خاکی کوردستان ئەکەن، هەر سوکایەتیەکیش پێیان بکرێ چاوپۆشی لێئەکەن و لە کۆبوونەوەکانیشیانا لەگەڵ لایەنی دەرەکی هەمیشە ئەوە ئەمانن کە ئەبێ بچنە خزمەت ئاغا و سوڵتانەکان بەڵام لەناوخۆیا تا نەگاتە خوێنڕژان ئامادەنین هەنگاو هەڵگرن و لەبارەگاکانی یەکترا کۆببنەوەوانێ.

لە مۆدێلی حیزبایەتی مۆدێرن و بگرە زۆرێک لە وڵاتانی تازە پێگەشتووش حیزب تەنها یەک بیرۆی هەیە، ئیتر کاتی ئەوە هاتووە کۆی حیزبەکان وەڵامی ئەو پرسیار□ بەنەوە، یایا حیزب بارەگای بۆچیە؟

کاری ئەو بارەگایانە چییە و چ سودێکی گشتی و تەنانەت حیزبیشی نیە جگە لە بارگرانی بەسەر شانی خەڵکەوە کە ئەکرێ ئەو پارە زۆرەی لەکەی بارەگا حیزبیەکانا کونێکیتری پێبگیرێ لە جەستەی بەژنئاسای خەڵکیا.

هیچ هێزێکی چەکدار و پاسەوانی نیە، حکومەت پۆلیسی هەیەکە پارێزگاری لە هەموو لایەک وەک یەک ئەکا، بەڵام کاتێ حیزب چەکدارو پاسەوان و هێزی تایبەت بەخۆی ئەبێ، واتە خودی ئەو حیزبە خۆی باوەڕی بەدامەزراوە و داودەزگاکانی خۆی نیە.

سەرنج:

بۆو خەڵکە یان بۆو گەنجەی کە کەلوپەلی یەکێک لە دوادەزگاکانی یابوو بە کۆڵیا و ئەیبرد ئەڵێن فەرهوودچی "لەرێیا ئەمە کاری هەڵەی ئەو گەنجە ڕاستە ناکەینەوە بە باشیشی نازانین بەڵام" ئەی ئەوە ۲۹ ساڵە هەرچی ماف و مووچە و سامانی سەرزەوی و ژێرزەوی و خۆشی و خۆشگوزەرانی و پرۆژە سەرەتای و ستراتژیەکانی ئەوان هەیە هەموویتان بە تاڵان و فەرهود بردووە، کەچی بەیەکجاریش بەخۆتان نەووت فەرهودچی، بۆیە ئەویش هەوڵ ئەیا ئەوەی لێی دزراوە بیگەڕێنێتەوە بۆ شوێنە خۆی ئەگەرچی زۆر کەمیشبێت، ئاخر هەرچییەک ئێوە هەتانە هی خۆتان نیە و سەروەت و سامانی خەڵکە، ئەگەر بێ ئاگابن یان بە ئاگا، بەڵام هەموو هاووڵاتییەکی ئەو هەرێمە خانوو ئۆتۆمبێل و پارەی بانق و کۆمپانیا و تەنانەت جلەکانی بەریشتان بەهینی خۆیان ئەزانن بۆیە هەر شتێک لای ئێوە بێ ئەوان هەر فرسەتێکیان بۆ ڕێکەوێ ئەیگەڕێننەوە بۆ شوێنە خۆی و بە خۆیان، بۆیە کاری ئاقڵانە ئەوەیە ماف بگەڕێننەوە بۆ خاوەنەکەی پێش ئەوەی بگاتە ئەوەی کە خۆیان لێتان وەرگرنەوە چونکە ئەو کات درەنگە و دوورنیە بشتانکەنە ئەودیووی سنوری زیندووەکانەوە.

سامانی وەستا بەکر

۲۰۲۰-۱۲-۱۱

سوید ستۆکهۆڵم

کتێبی (ئایا روسیا دەبێتەوە بە زلھێزەکەی جاران) لە نووسینی «ئەردەڵان عەبدوڵڵا» بڵاوکرایەوە.

نووسەر لەم کتێبەدا باسی لایەنی جوگرافیی و کۆمەڵایەتی و ئایینی و فەرھەنگی و سیستەمی پەروەردە و سیستەمی سیاسی و ئابووریی و پیشەشازی کردووە. لە بەشێکی تایبەتیشدا باسی مێژووی ئەدەبی روسی کردووە. ھەروەھا باسی مێژووی 5 سەدەی روسیا، شۆڕشی روسیا، دروستبوونی یەکێتی سۆڤێت و روخانی، سەردەمی یەلتسن و پوتین کردووە.لە بەشێکی تری کتێبەکەدا باسی پەیوەندی نێوان روسیا و جیھان دەکات بەتایبەتی لەگەڵ « ئەوروپا، ئەمریکا،چین، رۆژھەڵاتی ناڤین» دەکات. لە بەشێکی تایبەتیشدا باسی مێژووی پەیوەندی نێوان روسیا و کوردی کردووە. لە دوا بەشی کتێبەکەدا نووسەر وەڵامی ئەو پرسیارە دەداتەوە، ئایا روسیا دەبێتەوە بە زلھێزەکەی جاران؟ باسی خاڵە لاوازو بەھێزەکانی روسیای کردووە. لە کۆتایی کتێبەکەشدا کۆمەڵێک وتاری سیاسی و ئەدەبی نووسەر لەبارەی روسیاوە بڵاوکراوەتەوە کە ماوەی زیاتر لە 10 ساڵە لە رۆژنامە و گۆڤارەکاندا بڵاویکردۆتەوە.
ئەم کتێبە لە ٣٥٠ لاپەڕەی قەبارە گەورە پێکھاتووەو لەلایەن دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم بڵاوکراوەتەوە.

نوسەری سەرکەوتوی ئەدەبی منداڵان.. رەزا شوان

لە کۆندا، نوسەران بە شەرم و ترسەوە رویان لە بواری ئەدەب و نوسین بۆ منداڵان دەکرد. لە ترسی ئەوەی کە ناوبانگیان نەزڕێ و بە چاوێکی کەمتر لێیان نەڕوانن و پێگەی ئەدەبی و کۆمەڵایەتیان نەیاتە خوارەوە. بەڵام لە ئەمڕۆدا ئەو ترس و روانینە گۆڕاوە.

نوسەرانی بواری ئەدەبی منداڵان، پێگەیەکی بەرزی ئەدەبی و کۆمەڵایەتییان هەیە. خەڵکی ڕێز و پێزانینیان بۆ خزمەتی پیرۆزیان هەیە، بە دراوێکی دەگمەن دایان دەنێن. چونکە نوسەرانی بواری ئەدەبی منداڵان، ڕۆڵێکی زۆر بەرز و کارتێکردنێکی گرنگیان لە ڕۆشنبیریکردن و هۆشیاریکردن و لە پەروەردەکردن و لە ئاراستەکردنی دروستی منداڵان هەیە، بۆ هێنادی داهاتویەکی شیاوتر و گەشتر و جیهانێکی ئارامتر.

نوسەری فەرەنسی (فەرەنسیس فیدالە) دەڵێت:"نوسەرانی منداڵان دەتوانن تام و چێژی جیهان بگۆڕن.. بەڵکو دەتوانن خودی جیهانیش بگۆڕن"

گەر تۆی نوسەر، خەون و خولیای نوسینت بۆ بابەتی منداڵان هەیە و دەتەوێ ببیت بە نوسەرێکی ناسراو و سەرکەوتوی بواری ئەدەبی منداڵان و نوسینەکانت بەدڵی منداڵان بن. گەر دەتەوێ ئەم خەون و خولیایەت بێنیتەدی. پێویستە ئەوە بزانیت، کە تەنیا حەز و ئارەزو و هیواخوازی بەس نین، بۆ دەستبەرکردنی هێنانەدی ئەم حەز و ویستنەت. ئەدەبی منداڵان، پێویستی بە زانین لە (بنەما و خەسڵەتە تایبەتییەکانی ئەدەبی منداڵان) و بە شارەزاییەکی لە قۆناغەکانی گەشەکردن و هەراشبون و سایکۆلۆژیای منداڵان و پەروەردەی نوێ و زمانی منداڵان هەیە. پێویستی بەوە هەیە کە چۆن دەتوانیت لە جیهانی پاک و بێگەردی منداڵان نزیک بیتەوە لە زمان و لە خواستەکانیان تێبگەیت.

نوسین بۆ منداڵان کارێکی زۆر پیرۆزە. بەڵام کارێکی هەڕەمەکی و ئاسان نییە. یا وا بیربکەیتەوە، کە ئەوان منداڵن و زۆر تێناگەن. نوسین بۆ منداڵان خۆشە، بەڵام خوشە ئەوە ناگەیەنێ کە ئەوان بە هەمو نوسین قایلدەبن. بەڵکو نوسین بۆ منداڵان قورسترین نوسینە. چونکە تۆ مامەڵە لەگەڵ کۆمەڵێک وشەی دیاریکراو و کەمدا دەکەیت. پێویستە بە وردی بیر لە هەر وشەیەک لە وشەکانت بکەیتەوە، ئایا لە هۆش و لە خەیاڵ و لە دەرونی منداڵاندا جێیان دەبێتەوە یا نا؟ چونکە نوسین بۆ منداڵان ئەوە نییە کە تۆ چۆن دەوێت وا بنوسیت، بەڵکو پێویستە ئەوە بزانیت، کە منداڵان خۆیان چیان دەوێت، ئەوەیان بۆ بنوسیت. مەبەستیشمان ئەوە نییە، کە ترس بخەینە بەردەم ئەو نوسەرە تازانەی، کە دەیانەوێت لەم بوارەدا تێهەڵبچن و بەهرە و توانا و شارەزاییان بخەنە خزمەتی ئەدەبی منداڵانی کوردمانەوە. بێگومان کەسیش بە نوسەری لەدایک نەبوە. نوسین بۆ منداڵان خۆشەویستی و بەهرە و زانین و شارەزایی و فێربون و هەوڵدانە.

بە کورتی و بە چڕی باس لە هەندێ لە بنەما تایبەتمەندییەکانی ئەدەبی منداڵان دەکەین، کە پێویستە نوسەرانی ئەدەبی منداڵان بە

گشتی و نوسەرانی تازە ئەدەبخوازی منداڵان بە تایبەتی بیانــزانن و پێیــڕەویان بکەن:

١ــ پێویستە ئەوە بزانێت، کە تۆ بۆ منداڵان دەنوسیت و پەیامەکەی ئاراستەی ئەوان دەکەیت. نابێت لە تایبەتمەندییەکانی جیهانی پاک و بێگەردی و بێتاوانی ئەوان لابدەیت.

٢ــ پێویستە لە بواری دەروونناسی و پەروەردەی نوێی منداڵان نابەڵەد نەبێ و بایەخێکی زۆر بە لایەنی سایکۆلۆژی و پەروەردەیی منداڵان بــدەیت. چــونکە گرنگتریــن ئامــانج لە ئەدەبــی منداڵانــدا، پەروەردەکردنی دروستی منداڵانە، بۆ ئەمڕۆ و بۆ داهاتویەکی باشتر.

٣ــ پێویســتە شــارەزاییەکی بــاشت لە خەســڵەت و لە نیشانەکــانی قۆناغەکانی گەورەبون و گەشەکردنی منداڵان هەبێت. تێکستەکانی بابــەتەکــانت، لە هەمــو رویەکەوە لەگەڵ ئەو قۆنــاغە منــداڵییەدا بگونجێت. بۆ نمونە: بابــەتێکی نوسراو بۆ منداڵانی تەمەن حەوت و هەشت ساڵان. حەز و سەرنجی منداڵانی تەمەن یانــزە و دوانــزە ساڵان راناکێــشێت.

٤ــ ناوەڕۆک و فــۆرم، دو چەمکــی ئەدەبــی منــداڵانن و تەواکەری یەکترین، هەردو باڵی ئەدەبی منداڵانــن، پێویستە نوسەری منداڵان هاوسەنگییەک، لە نێوان ناوەڕۆک و فــۆرمدا دروست بکات، هــیچ لایەکیان نەکات بە قــوربانی لایەکەی تریان.

٥ــ نوسەری منداڵان نابێت، خۆی رابدات و باڵادەستی و فانتازی خۆی لە نوســینەکانی بۆ منــداڵان دەربخــات. خۆی چــۆنی دەوێــت وا بیربکاتەوە و بنوسێت، بەڵکو پێویستە ئەوە بزانێت کە منداڵان چــۆن و چیان دەوێت.

٦ــ زمان گرنگترین کەرەستەی نوسین و گوزارشتکردنە. منداڵانیش خاوەنی زمان و فەرهەنگی وشەی تایبەت بە خۆیانن، زمانی ئەوان ئاسان و شیرین و رەوان و سادەیە. پێویستە نوسەری منداڵان ئەم راستییە بزانێت. بە زمانێکی شیرین و پەتی و ساکاری بێ ئاڵۆز و بێ گــرێوگۆڵ تێکستەکانی دابــڕێژی تــا منــداڵان بە ئاسانی لێیــان تێبگەن، پێویستە رستەکانی کورت و ناسک و باوبن. لە رەوانبێژی و لە قسەی بە توێکڵ و مەبەست قوڵ و شاراوە و پێچ و پەنا دوربن. هەر قۆناغێکی منداڵێش ئاستی زمانی تایبەت و خەیاڵی بەکراوی و توانای تێگەیشتنی ئەو قۆناغە منداڵییەیان هەیە. زمانی نوسین بۆ منداڵان، زانیاری و شارەزایی و هونەر و بەهرەیە، کە هیچیان لەوانەی تریان جیانابنەوە. مەبەستیش لە ئاسانی نوسین ئەوە نیە، کە منداڵان بە ساوەلکە و هــیچ نەزان بزانیت و هەمو شتێکیان بۆ راقە و شەنوکەوبکەیت، هــیچ بوارێک بۆ بیرکردنەوە و لێکدانەوە و تێگەیشتن، لە مەرام و مەبەستی بابــەتەکەت بۆ بیرکردنەوەی و بۆچــون

و هەڵهێنجاندنی منداڵان نەهێڵێتەوە.
(جاکلین ساندەرز) دەڵێت:" با ئەدەبی منداڵان، هێندەش ئاسان نەکرێتەوە، کە وا بزانن منداڵان هیچ نازانن"
٧- پێویستە نوسەرانی ئەمڕۆی ئەدەبی منداڵان داهێنەر و نوێخوازبن، لە چوارچێوەی قوناغی ئەدەبی کلاسیکی و شێواز و کلیشەی باونەماو و نەگونجاو بۆ ئەم سەردەمە، دوربکەونەوە، بە شێواز و بە ستایلێکی تازە بنوسن. ئەوەش بزانن کە منداڵانی ئەمڕۆ، نەوەی منداڵانی سەدەی رابردو نین. منداڵانی ئەمڕۆ، زۆرزانتر و بلیمەتر و هۆشیارتر و چاوکراوەترن، نەوەی ئایفۆن و ئایپاد و ئینتەرنێت و گۆڤاری رەنگاوڕەنگی منداڵان و چەندین ئامێر و دەزگای سەیر و سەمەرەن. نەوەی شۆڕشی تەکنەلۆژیان. خەون و خواست و هیوا و ئەدەب و هونەر و پێداویستییەکانیشیان، هەمان هیوا و خواست و پێداویستییەکانی نەوەکانی رابردو نین. پێویستە نوسەری ئەدەبی منداڵان ئەم راستییانە لەبەرچاو بگرێت. وەکو (کۆنفۆشیۆس) دەڵێت:"منداڵانمان، منداڵانی سەردەمی ئێمە نین.. منداڵانی سەردەمی خۆیانن".
٨- پێویستە نوسەری ئەدەبی منداڵان، لە نوسینەکانیدا بێلایەن بێت و لەژێر کاریگەری هیچ ئایدۆلۆژیایەکی سیاسی و ئاینی مەبەستداردار نەبێت، بە بەرژەوەندییەکی تەسکی سیاسی. نابێت دڵپاکی منداڵان بقۆزرێتەوە و بە لاڕێیاندا بەرێت و بیانخاتە ژێر کاریگەری ئەو ئایدۆلۆژیایەی کە خۆی بڕوای پێی هەیە.
٩- نوسەری ئەدەبی منداڵان، گەر خۆی لە جیهانی بێتاون و جوان و وەنەوشیی پڕ لە خەونی سەوز و هیوای شیرین و راز و نیازی پاکی منداڵان، نزیک نەکاتەوە، لەسەر ئەژنۆکانی لایان دانەنیشێت و گوێی لە زمانی ساکار و لە قسە قوت و شیرینەکانیان نەگرێت و سەیری یاری و هەڵسوکەوتیەکانیان نەکات و تێکەڵیان نەبێت. ناتوانێت بە زمانی راستیی منداڵانەوە بابەتەکانی بنوسێت.
وەکو دەشڵێن، لە ناخی هەر نوسەرێکی بواری منداڵاندا، منداڵێک هەیە، منداڵیی خۆی دێتەوە یاد و بەرچاو. ئەو منداڵەی کە لە ناخیدایە، داوای لێدەکات بچێتە ناو منداڵان و ببێت بە هاوڕێیان. داوای لێدەکا کە وێڵی دوای دۆزینەوە و نوێخوازی و داهێنان بێت.
١٠- بێگومان خوێندنەوە بە هەمو نوسەرێک زۆر پێویستە. پێویستییەکی پێویستیشە بە نوسەری ئەدەبی منداڵان، تا ببێت بە خاوەنی باکگراوندێکی ڕۆشنبیری و ئەدەبی باش. پێویستە خوێنەرێکی هەمیشەیی باش بێت، بە تایبەتیش خوێندنەوەی ئەو پەرتوکانەی کە بە منداڵان نوسراون یا دەربارەی منداڵانن، لەگەڵ خوێندنەوەی گۆڤارەکانی منداڵان. تا لە شێوازی نوسینی نوسەرانی بە ئەزمونی

ئەم بوارەدا، ئیلهام و سود وەربگرێت.
(سیلڤیا لەبیز) دەڵێت:"یەکەم.. گرنگ ئەوەیە کە: بخوێنیتەوە.. بخوێنیتەوە.. بخوێنیتەوە" سی جار جەخت لەسەر "بخوێنیتەوە" دەکا. نوسەر تا زیاتر بخوێنێتەوە، زیاتر فێردەبێت و وەردەگرێت. باشتر و جوانتریش بابەتی نوسینەکانی دادەڕێژێت.
هەر لە بارەی گرنگی خوێندنەوەوە (ئاسەر گەردن) یش دەڵێت:"تا زیاتر بخوێنیتەوە.. بۆت دەردەکەوێت کە چەند زانیاریت کەمە"
١١ـ پێویستە نوسەری ئەدەبی منداڵان هەمیشە گەشبین و هیواخوازبێت. کۆتایی بابەتی نوسینەکانی بە منداڵان، بە خۆشی و شادی و سەرکەوتن و دڵنیایی و بە هیوابەخشین کۆتاییان پیهێنێت. ناشبێت کۆتایی چیرۆک و شانۆ و ئۆپەرێت و هۆنراوە و ڕۆمان بە منداڵان، بە کارەساتی خوێنڕشتن و کوشتن و تراژیدیا کۆتاییان پێبێت. چونکە لە ئەمڕۆ و داهاتوشدا، کارتێکردن و ڕەنگدانەوەیەکی نەگەتیڤیان لەسەر منداڵان دەبێت.
١٢ـ پێویستە نوسەری منداڵان، بە دڵێکی فراوانە، ئەو ڕەخنە و تێبینییانە وەربگرێت، کە ڕەخنەگران لە نوسینەکانی دەگرن. بە هەلێکی باشی بزانێت، بە راستکردنەوەی هەڵە و خاڵە لاواز و نەرێنییەکانی و درێژەدان بە خاڵە بەهێز و ئەرێنییەکانی.
١٣ـ پێویستە نوسەری منداڵان، ئەوە بزانێت، کە جوانسازی فاکتەر و پێویستییەکی زۆر گرنگە، نەک تەنیا لە ئەدەبی منداڵاندا، بەڵکو لە سەرجەم هونەرەکان و لە هەمو بوارەکانی ژیانی مرۆڤدا. داڕشتنی بابەتی نوسینەکانت بە جوانی، گاریگەرییان لەسەر هەگربون و ئارەزو و حەزی خوێندنەوەی نوسینەکانت لە لایەن منداڵانەوە دەبێت. ئەدەبدۆستێک دەڵێت:"تا ئەمرۆش نازانم، چۆن ئەدەب دەتوانێت لە خەمەکان شتی جوان دروست بکات؟"
١٤ـ نوسەرانی ئەدەبی منداڵانی کوردمان، ئەرکێکی پێویست و پیرۆزی زۆر گرنگیان لە ئەستۆدایە. ئەویش ئەوەیە کە لە نوسینەکانیاندا لایەنی نیشتمانپەروەری فەرامۆش نەکەن. پێویستە بە ئەوپەڕی دڵسۆزییەوە، منداڵەکانمان، بە هەست و ڕۆحی کوردایەتی گەش و پەروەردەیان بکەن. سۆز و خۆشەویستی و هاوبەستەبونیان بە کوردستانی نیشتمانی شیرینمان، لە لایان خۆشەویستر و شیرینتر بکەن. لە میانەی ئەو سرود و هۆنراوە و چیرۆک و شانۆ و ئۆپەرێت و پەخشان و ڕۆمانانەی کە بۆیان دەنوسن.
١٥ـ نوسەری منداڵان پێویستە، لە میانەی نوسینەکانییەوە، ئەوە بخاتە دڵی منداڵانی کوردمانەوە، کە پاراستنی ژینگەی جوان و سروشتی کوردستان، ئەرکێکی پێویستی نیشتمانی و ڕەوشتییە و گوزارشتە لە خۆشەویستی و لە دڵسۆزییان بە کوردستان.

١٦ـ نابێت نوسەرانی منداڵان، جیاوازی لە نێوان کچان و کوڕاندا بکەن. پێویستە بە چاوێکی یەکسانی و هاومافی و هاوئەرکی لە هەردو لایەن بڕوانن، ئەم بڕوابونەشیان، لە میانەی نوسینەکانیان بە منداڵان ڕەنگ بداتەوە. بە تایبەتیش لە کاتی هەڵبژاردی پاڵەوان و کاراکتەر و کەسایەتییەکانی چیرۆک و هۆنراوە و شانۆ و ئۆپەرێت ڕۆمانەکانیادا. پێویستە هەستی خوشک و برای و هاوڕێتی و دڵسۆزی و ڕێز لە یەکتری گرتن، لە هۆش و دەرونیاندا بڕوێنن. بە تەواکەری یەکتریان بزانن.
١٧ـ پێویستە نوسەرانی ئەدەبی منداڵان، لە میانەی نوسینەکانیاندا، بە هیچ کلۆجێک، سوکایەتی و بێڕێزی بە دایکان و باوکان و داپیران و باپیران و مامۆستاکان و بە مێژو و بە شەهیدانی کوردستان و بە پێشمەرگە و بە سەرکردە نەمرەکانمان و بە هەمو کەسایەتییە تێکۆشەرە ناسراو و ناودارەکانی گەلەمان نەکەن. پیاوان بن یا ژنان بن. سوکایەتیش بە داب و نەریت و کەلەپور و کولتور و بە بەها پیرۆزە ڕەسەنەکانی گەل و نیشتمانەکەمان و بە زمانی شیرینی کوردیمان نەکەن. هەمو ئەمانە بەشێکن لە ناسنامەی نەتەوەییمان.
١٨ـ پێویستە نوسەرانی ئەدەبی منداڵان، لە نوسینەکانیاندا، لایەنی کۆمیدی و جەڤەنگی فەرامۆش نەکەن. چونکە ئەو بابەتانەی کە خەندە دەخەنە سەر لێوەکانی منداڵان و دایانهێننە پێکەن و قاقا، خۆشی و شادیش دەخەنە دڵە قنجەکانیانەوە، پشوش بە بیر و هۆشیان دەدەن. دەبنە هۆی نەهێشتنی گرژی دەرونی و جەستەیی و ڕەواندنەوەی خەم و پەستی و دڵتەنگی و نائارامی منداڵان.
١٩ـ پێویستە نوسەرانی ئەدەبی منداڵان، لە نوسینی ئەو بابەتانە دوربکەونەوە، کە ترس و تۆقین و دڵەڕاوکە و گومان دەخەنە دڵی منداڵانەوە، یا بابەتی شەڕ و کوشتن و گزی و دزی درۆ و فێڵ و لەخشتەبردن و بێ ئومێدی و ڕەشبینی و.. هتد. هەردەمیش گەشبینی و هیوای سەرکەوتن و باشتریان پێببەخشن.
٢٠ـ پێوستە نوسینەکانی بواری منداڵان، هۆنراوە و چیرۆک و شانۆ و ئۆپەرێت، کورت و بێچێژبن، نەک، درێژ و بێزارکەربن، کەم و پوختبن، نەک زۆر و بێبڕبن. سوک و ئاسانبن، نەگ گران و ئاڵۆزبن. لەگەڵ چێ نەتیدابن، نەک چێندەتیدابن.
٢١ـ شەرم و نەنگی نییە، گەر نوسەرانی بواری منداڵان، بە تایبەتیش نوسەرانی تازە دەستپێکردو. تێکستی نوسینەکانیان، پێشانی نوسەرانی ناسراو و بە ئەزمونی بواری ئەدەبی منداڵان بدەن، کە شارەزای بواری ئەدەبی منداڵانن. سود لە راو و تێبینی و لە پێشنیارەکانیان وەربگرن. پێش ئەوەی کە نوسینەکانیان

بڵاوبکەنەوە.

ڕەزا شوان
نەرویج: ١١/ دێسەمبەر/٢٠٢٠

(*) نوسەرێکی کوردە، لە (١٩٤٦) لە کەرکوک لە باشوری کوردستان لەدایک بوە، لە ساڵی (١٩٦٥) وە دەنوسێت، بە تایبەتیش لە بواری ئەدەب و پەروەردەی منداڵان. لە ساڵی (١٩٩٩) وە، لە شاری (بەرگن) لە وڵاتی نەرویج دەژی. مامۆستای خانەنشینە.
r.shwan@hotmail.com

گرنگترین مۆزەخانەکانی وڵاتانی عەرەبی و ئیسلامی.. نووسین و ئامادەکردنی: ئەحمەد کامەران

بۆ خوێندنەوەی ئەم بابەتە کلیکی ئێرە بکەن ..

ڕاگەیاندنی مافە سەرەتاییەکانی خەڵکی ناڕازی کوردستان

ئێمە کۆمەڵێک لە هەڵسوراوانی خۆپیشاندانەکانی کوردستان لەدەرەوەو ناوەوەین کە پەیامی خەڵکی ڕاپەڕیو و ناڕازی کوردستان بۆ ڕای گشتی و جیهان و سکاڵاکانیان بۆ نێوەندە جیهانیەکان دەگەیەنین.
ئەوەی بڕیار دەدا سەبارەت بەم خواست و مافانە ئەوە خەڵکی ناڕازی شەقام و خۆپیشاندەران خۆیانن و هیچ کەس و لایەنێک سەرکردە و فەرماندەری خەڵکی ناڕازی و بزاڤە خۆرسکیەکەی نیە.
ئەم خواست و دروشمانەش دەنگ و خواستی ٢٩ ساڵەی خەڵکی کرێکار و

جوتیار و فەرمانبەر و دەستفرۆشان و خانەنشین و لاوان و ژنانی کوردستانە کە لێرەدا هاتوە:

دروشمی خەڵکی ناڕازی کوردستان بریتییە لە " نا بە دەسەڵاتێکی ستەمکار، نا بە پەڕلەمانی کارتۆنی، نا بە ئۆپۆزسیۆنی ساختە".

بەدیل و جێگرەوەی خەڵک بە(سیستمی سیاسی و ئابووری و شێوەی حوکمڕانی) هەرێمی کوردستان بریتییە لە:

1. هەڵوەشاندنەوەی حکومەتی بیرۆکراتی و بنەماڵەیی ئێستا و دامەزراندنی حکومەت بە بەشداری ڕاستەوخۆی جەماوەری خەڵک ، وەک دەسەڵاتی داهاتوو.
2. لابردنی هەموو بارەگا و بنکە چەکدارەکان لە ناو شارەکان و بڕینی بودجەی حزبەکان هەڵوەشاندنەوەی هێزەکانی هەفتا و هەشتا و زیرەڤانی و زانیاری و پاراستن.
3. ئازادی سیاسی وخۆپیشاندان و مانگرتن بێ مەرج و مۆڵەتە و نابێ هیچ هێزێک بەرامبەریان بەکاربهێنرێ. دەبێ خۆپیشاندەران ، کە هەتا ئیستا ٣٠٠ کەسیان لێ زیندان دان، دەستبەجێ ئازاد بکرێن و دەبێت زیندانی سیاسیی نەمێنیت.
4. داهاتی نەوت وگازو گومرگ و باجی ناوخۆیی لەلایەن نوێنەرانی هەڵبژێردراوی خەڵک چاودێری بکرێت و داهاتی هەرێم بەگشتی بگەڕێتەوە بۆ خەزێنە.هەروەها لیژنەیەکی سەربەخۆ دروست بکرێت بۆ بەسەرچونەوەی هەموو گرێبەستەکانی نەوتیەکان و لەوانەش گرێبەستی نەوتی هەرێم و تورکیا.
5. موچە بە تەواوەتی دەدرێ و بەپێی بەرز بوونەوەی گرانی زیاد دەکا و لانی کەمی کرێی سەعاتی کارکردن دیاری دەکرێت. سەپاندنی باج بەسەر سەرمایەداران، بە پێی بەرزبونەوەی داهاتیان زیاد بکرێت.
6. هەموو هاوڵاتییەک دەبێ شوێنی نیشتەجێ بوونی بۆ دابین بکرێت.
7. کار و دامەزراندن بۆ هەموو کەسێکی ئامادە بەکار دابین بکرێ.
8. سیستەمی دادوەری و داواکاری گشتی سەربەخۆ بێت دور لە دەستتێوەردان. دادگایی بکوژانی خۆپیشاندەران و چالاکوانان و ڕۆژنامەنوسان و بکوژانی ژنان و سزادانیان .
9. دابینکردنی موچەی بنەڕەتی بۆ هەموو تاکێکی بێکار لە کۆمەڵگا، بە پێی هێڵی مامناوەندی ژیان بڕەکەی دیاری دەکرێت.
10. دەستە و بۆرد و ڕێکخراوی ناڕەزایەتییەکانی خەڵک و کرێکاران

و کارمەندان بە فەرمی دەناسێن وەک دەزگای لێپرسینەوەی جەماوەری لە دەسەڵات و دامودەزگاکانی یاساکان و مەلەفی گەندەڵی و پێشێلکاری مافەکانی خەڵکی کوردستان. لێپرسینەوە لە سەروەت و سامانی بەرپرسان و کەسانی نزیکیان . گەڕاندنەوەی ئەو موڵك و ماڵانەی دەسەڵاتداران داگیریان کردووە و لێپرسینەوە و دادگایی کردن و سزادانی گەندەڵکاران.

لە کۆتاییدا داوا لە جەماوەری ناڕازی کوردستان دەکەین با ڕیزەکانمان یەك بخەین، با لە هەموو شارۆچکەیەك ئەنجومەنی بەڕێوەبردنی ناڕەزایەتییەکان لە کەسانی هەڵبژێردراو لە لایەن خۆیانەوە پێك بێنن ، وە تەواوی ئەنجومەنەکانی ناوخۆو دەرەوە ، لە ئەنجومەنی باڵای ناڕەزایەتییەکانی کوردستان کۆببنەوە ، ئەو ئەنجومەنە مافی بڕیادانی هەیە.

کۆمەڵێک لە هەڵسوڕاوانی خۆپیشاندانەکانی کورستان و دەرەوە

ڕاپەڕینی گەنجان و کریکاران و زەحمەتکێشان، بارودۆخێکی سیاسی نوێ ئەخوڵقێنێ لە کوردستان

گڕی ڕاپەڕینی بەرهەق و شۆرشگیرانەی گەنجانی ماف زەوتکراو ، بێکار و هەژار کراو، وە جەماوەری کریکار و کارمەندان و مامۆستایان و ستەمدیدەی کوردستان، لە زوربەی شار و شارۆچکەکانی هەردوو پارێزگای سلیمانی و هەڵەبجە، کڵپەی سەندووە و ڕوو لە هەڵکشان و بڵاوبوونەوەی هەرچی زیاترە.
مێژووی نەپچڕاوی خەباتی جەماوەری کریکار و کارمەندان و مامۆستایان و زەحمەتکێشان و گەنجانی کچ و کوڕی ئازادیخواز، کە بە دەیەکە بە دوای ئەنجامدانی ئاڵۆگۆری ریشەییەوەن، لە ئیستادا و بەم ڕاپەڕینە چۆتە دۆخیکی تازەوە. ڕاپەڕینێک کە پڕە لە ئەزموون و گیانی شۆڕشگێڕانە و هیوا بە داهاتوویکی پرشنگداری دروستکراوی ڕاستوەخۆی دەستی ئینسانی زەحمەکێش و ئازادیخوازی کوردستان.

جیگەورەگەی سیاسی و کۆمەڵایەتی ئەم ڕاپەڕینە، بەدەر لە هەر ئایندەیەک کە ڕووبەڕووی ئەبێتەوە، هەر ئیستا پێ بایەخ و کاریگەرە، چونکە نەک هەر دەسەڵاتی خستە بەردەم شاڵاوی هەرشی خۆی، بەڵکو کۆسپی هیزە ئۆپۆزسیونە ئیسلامی و قەومیەکانی بەردەم خۆی و بەردەم سەرجەم پرۆسەی ئاڵوگۆڕی شۆڕشگێڕانەی کۆمەڵگەی کوردستانی وەلانا، و بارەگاکانی سوتاندن.

ئەم شەپۆلە تازەیەی ڕاپەڕین، کە بە خۆپێشاندانی ڕۆژی چوار شەممەی ڕابردوو (٢-١٢-٢٠٢٠) لە شاری سلێمانی دەستی پێکرد، وەستانەوەی شۆڕشگێڕانەی خەڵکی ئەم دووپاریزگایەیە بە دژی دەسەڵاتی گەندەڵ و میلیشیای بورژوازی کورد و ڕەوت و حزبە سیاسیەکانی، بە دەسەڵاتداران و ئۆپۆزسیۆنیەوە، بە ناسیونالیست و ئیسلامیەوە، و بە نیوو -لیبرالە مشەخۆر و گەندەڵەکانیەوە.

ڕیسوابوونی هەموو هێزەکانی بورژوازی قەومی و ئیسلامی، بەرجەستەتە بوونەوەی ڕادیکالیەتی خەڵکی ڕاپەڕیو و بەرچاو ڕوونیان بە ڕادەیەک گەیشتووە کە ئەزانن هیچ شتیک دادیان نادا جگە لە خەباتی یەکگرتووی خۆیان و دەستپێشکاری شۆڕشگێڕانەیان، وە ئەمەش قۆناغێکی تازەی هەناوەتە پێشەوە لە پرۆسەی خەباتی شۆڕشگیرانە لە کوردستاندا.

هەڵچوونی جەماوەری لەم دوو پاریزگایەدا سەنگەری بەرەوپێشچوونی ڕاپەڕینن لە سەرتاسەری کوردستاندا؛ لە هەولێر و دهوک و شارەکانی تر، کە تا ئیستا بە زۆری زەبروزەنگ و سەرکوت ڕاگیراون. هەروەها، جەماوەری ئازادیخواز هاوبەرژەوەندن لەگەڵ هاو چینەکانیان لە سەرتاسەری عیراق و لەگەڵ ڕاپەڕینی ئوکتۆبەر لە شارەکانی ناوەراست و خواروو.

جەماوەر ڕاپەڕیوە بەڕووی هەردوو ڕژێمی ئیسلامی – قەومی فەرمانڕەوای ئێستا لە بەغدا و ڕژێمی ناسیونالیستی کورد لە کوردستان، و چیتر نابە دەسەڵاتیان لە چنگدا بێت وساتوسەودا بکەن بە چارەنوسمانەوە.

خەڵکی ڕاپەڕیو لە هەردوو ئەم پاریزگایەدا لە هەڵمەت و ووزەی شۆرشگیرانەیان کەم نیە، ئەوەی کە ئەرکی هەر ئیستایانە یەکخستنی هێزەکانی خۆیان و دروستکردنی تۆڕی هاوئاهانگی نێوان هێزەکانی ڕاپەڕینە لە هەموو شارەکاندا و خۆڕێکخستن و هاوکاریانە بەهەر شێوەیەک کە گونجاو بێت بۆیان.

ئەرکێکی دەستبەجێی چالاکوانانی ڕاپەڕین ئەوەیە کە کۆمیتە و شورا هەڵبژیردراوەکانی جەماوەری دروست بکرێت لە ڕێگەی کۆبونەوەی گشتی لە گەڕەک و گورەپانەکان و لە کارگە و شوێنەکانی کاردا، تا بتوانرێ سەرپەرشتی بەرەوە چوونی ڕاپەڕین لە هەر شارێک ئەنجامبدات

و پەیوەند و هاوکاری بە شارەکانی ترەوە دابین بکات.
لەگەڵ بەردەوامی ڕاپەڕیندا کریکاران و گەنجان و ژنان و قوتابیان و مامۆستایان و کارمەندان پێویستیان بەوەیە کە نەقابە و ڕێکخراوەکانی سەربەخۆی خۆیان پێکبهێنن تا ببنە هێزێکی سیاسی ڕێکخراوی کاریگەر لە کۆمەڵگەدا.

جەماوەری ڕاپەریو، گەنجانی کچ و کوڕی ئازادیخواز، کرێکاران و خەڵکی ستەمدیدەی کوردستان

- ڕاپەرینی ئەمڕۆتان کارێکی شۆرشگێرانە و بەرهەقە و پیویستە ئامرازەکانی خەباتی یەکگرتووتان و بەرگریتان لە ڕاپەرین بە شیوەیکی راستەوخۆ و دەستبەجێ دروست بکەن، و بە کردەوە ئیرادەی شۆرشگیرانەی خۆتان پیادە بکەن و دەسەڵات و ئیدارەی شارەکان بگرنە دەست.
- دەسەلاتی میلیشیای و دامودەزگا سەرکوتگەرەکانی تا هەناسەیان تیا بێت درێغی ناکەن لە کوشتن و بڕین و گرتنی خەڵکی ڕاپەڕیو و ئەشکەنجەدانیان. هەربۆیە تاکە زەمانەتی ئارامی و ئاسودەیی، پێشڕەویی ڕیزی یەکگرتووتان و بەرینبوونەوەی ڕاپەڕین و خەباتی شۆڕشگێرانەیە لە سەرتاسەری کوردستاندا، و هاتنەناوەوەی هەرچی زیاتری جەماوەرە بۆ ڕیزەکانی ڕاپەڕین و بەدەستەوەگرتنی هەرچی زیاتری ئامرازەکانی دەسەڵاتدارییەتیانە.
- با پێکەوە بانگەوازی هیزەکانی پۆلیس و پێشمەرگە و هیزە چەکدرەکان بکەین کە ڕیزەکانیان بەجێبهێڵن و پەیوەست ببن بە ڕیزی ڕاپەڕینەوە.
- خەڵکی ڕاپەڕیوی کوردستان و زۆربەی هاووڵاتیان بە دوای ڕوخاندنی دەسەڵاتی پارتی و یەکیەتی و هاوپەیمانکانیانەوەن بەخۆیان و میلیشیاکانیان و دوو ئیدارەیی و پەرلەمان و دەزگاکانی داپڵۆسێنەریانەوە، و بە ئەم ئامانجە ڕاپەریون. رێگەی بە ئەنجامگەیاندنی ئەم ئامانجەش ڕێکخستنی هێزی جەماوەری شۆڕشگێرە لە کوردستاندا. بەڵام تا دەسەڵات هیشتا نەڕوخابێت پیویستە ئەم داواکاریە دەستبەجێیانە بسەپێنری بەسەریاندا.
- بەردانی هەموو زیندانیانی سیاسی لە هەموو کوردستاندا.
- دانی موچە بەبی هیچ لێبڕینێک، و چاودێری نوینەرانی هەڵبژێراوی کریکاران و کارمەندان و مامۆستایان بە سەر بودجە و مووچە و دابەشکردنی.
- چونەدەرەوەی هێزەکانی دەسەڵات لە هەموو شارەکانی کوردستاندا و بواردان بە خەڵک کە خۆپێشاندان بکەن و بەشداری ڕاپەڕین بن.
- هیزە میلیشیایی وسیخوڕەکان و هەر هێزێکی چەکدرای تری حزبی

نابی بمێنێت و ئەبێ هەڵبوەشێنرێنەوە.

- لە هەر شوێنێک دەسەڵات بەدەست ئورگانەکانی هەڵبژێراوی ڕاستەوخۆی جەماوەری کرێکاران و کارمەندان و گەنجانی ئازادیخواز و ڕێکخراوە خۆباتکاراکانیانەوە بێت، نابێ هێچ هیرشیکی سەربازی بکرێتە سەر لەلایەن دەسەڵات یا هەر هێزێکی ترەوە.

- ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عیراق لە هەمان کاتدا کە سەرەخۆشی ئاراستەی هەموو کەسوکار و دەستانی گیان بەختکردووانی نەو ئەم ڕاپەڕینە ئەکات، لە هەمان کاتیشدا بەتوندی ئەم تاوانانەی هێزە سەرکوتگەرەکانی دەسەڵات سەرکۆنە ئەکات و بەرپرسیاریەتی گیان لە دەستدانیان ئەخاتە ئەستۆیان. وە دەبێ دەستبەجێ بکوژانیان و ئەوانەش کە لە پشتی تاوانەکانن دەستنیشان بکرێن و بدرێن بە دادگا.

- هەروەها ڕێکخراوی بەدیل کۆمۆنیستی لە عێراق بانگەوازی جەماوەر ئەکات هێرش نەکرێتە سەر هیچ شوێن و بینایەکی خزمەتگوزاری و ئیداری و خوێندن و تەندروستی و هەر جێگایەکی تری بەرژەوەندی گشتی، وە بانگەوازی پاراستنیان ئەکات لەهەر دەستدرێژیەک. وە بانگەوازیش ئەکات کە بارەگاکانی حزبەکانی دەسەڵات بکرێنە بنکەی دەسەڵاتداریەتی ڕاپەڕین و ئیدارەی شارەکان.

- ئێمە شان بە شانی جەماوەری ڕاپەڕیو لە کوردستاندا خەبات ئەکەین بۆ بە سەر کەوتن گەیاندنی ڕاپەڕین.

ڕێکخراوی بەدیلی کۆمۆنیستی لە عیراق
٩ -١٢-٢٠٢٠

ئازادی .. ستار ئەحمەد

ئازادی نانێکه بەخوێن سوور
لەدێی نیشتماندا
بەپاژنەی چەتەکان پان دەکرێتەوە
شۆڕش دزینی ئاڵایە
سەرکردە قاچی دوو کورسی
لەکوێی دەروونا
تەرمی پەپوولەکان بشارمەوە
رۆحی شەهیدەکان

لەجەستەم دادڕم
بارەگا ـ بڵێسەی ئاگرەو
دۆزەخی بێتاوان
پەرستگا ـ دەرگای بەخوێن ڕەنگاوی
چی لەخاکێك بكەم
پێخاوس لەنێویا بازبدەم
بەسەر گۆڕی دایك و
کۆرپەی سووتاوو
هاودەمی خنكاوما
زمانێکم بۆچییە
لەئاستی مافمدا
بەرەو داد نەبزوێ
چۆن نیشتمانێکم خۆش بوێ
دەرپێی ئازادی
لەژێریدا داکەنن
بەدوای چییدا بکۆشم
کوشتارو راوو ڕووت
بکەنە دروشمم
کام ئاڵا
لەجەستەی خاکەکەم بپێچم
لەکاتێکدا لانەواز
هاوشارم
بۆ پارەو
دیوارو
دەرگاو
پەنجەرە
لەپاڵیا سەربڕن
مێژووی چی
کام داستان
ئەفسانە
رۆمانی خیانەت
بۆ مانگ و هەتاوو
ئاسمانی دزراوم بەرزکەمەوە
بەچیوە بنازم
بەنەغمەی سەرشۆڕی و
بەستەی تاوان و
هەڵپەڕکێی تەفرەوە

یان بەنۆکەریی چوار جەلاد
تیغی ژەهراوی
دەخەنە زامی
کوردستانی گەورەوە.

ستار ئەحمەد

ڕاگەیاندن سەبارەت بە خۆپیشاندانەکانی هەرێمی کوردستان

بۆ ئەوەی کە پێیەکی تری گەندەڵ و فاشیلی گەڕان، خۆپێشاندانەکان، ئیستیغلال نەکات!

خۆپێشاندان و ناڕەزایەتییەکانی گەنجانی شار و شارۆچکەکانی کوردستانی عێراق، گەرای سەرەتای راپەڕینێکی نوێیە دژ بە حکومەتی چەتەگەریی کوردیی و دزە گەورەکانی کوردایەتیی. ئەو گەنجە ئازایانە بە (دەست و گیرفان)ی خاڵییەوە بە گژ چەکدارە بەڵتەجییەکانی کوردایەتیی پارتیی و یەکەتیی و تەواوی ئەو حیزبانەی تردا دەچنەوە کە هەموویان لە فەلەکی ئەم کوردایەتییە چەتەگەرییەدا، دەسوڕێنەوە.

ڕاستە گەنجانی کوردستان، بەو تەمەنە کەمەوە(لە چواردە ساڵییەوە بۆ ناوەڕاستی بیستەکان)، تەجروبە و خیبرەی ئیدارەدانیان، نییە، پێویستیان بە رابەڕایەتیکردن هەیە، بەڵام کام رابەڕایەتیی؟ ئایا بۆ دەبێت، ئەو مافە بەم نەوە ئازا و جەسوورە نەدرێ کە خۆیان رابەرایەتیی خۆیان بکەن و خەڵکی پۆپیولیست و بێ فیکری کۆنە گەڕانەکان، سەرپەرشتییان بکەن؟ لای کەم داواکاریی و عەقڵییەتیی ئەمان، لەگەڵ نەوە کۆن و کامەڵەکانی جیلی ئاڵتونیی! کوردایەتییدا، جیاوازە.

چواردە ساڵ لەمەوبەر، ناڕەزایەتییەکانی خەڵک لە هەرێمی کوردستان،

وردە وردە گەشەی دەکرد، گۆڕان بە ئەجێندای شەخصەکی تۆراو لە یەکێتیی، بە هاوکاریی دەیان سیاسیی، ئەکادیمیست و نوخبەی جۆراوجۆر، تەواوی ئەو ناڕەزایەتییانەی هەڵمەژی و نییو میلیۆن دەنگیان برد بۆ هۆڵی پارلمانی دزە گەورەکان و بەناوی حیزبی بێ ئایدیۆلۆژیا و چاکسازییەوە، حیزبەکە بوو بە تەوریشی بنەماڵە و لەولایشەوە، صەدان پۆست و پلە و شەهرەتیان بە سیاسیی پۆپیولیست و ئەکادیمیی هەلپەرست و دز، پەیدا کرد، پشتیان کردە ئەو هەموو ڕەحییەتە ئۆپۆزیسیۆنەی کوردستان و کەوتنەوە ناو خەلانەچکەی دەوڵەتە قوبرصییە-بارزانییە-ئەردۆغانییەکەوە و پرۆژەی تاڵانیی و چەتەگەریی (سەربەخۆیی ئابووریی) و تەنانەت لە جینۆسایدی شەنگالدا نە گۆڕان و نە وەزیری پێشمەرگەکەیان، تا ئێستایش متەقیان لێوە نەهاتووە و بەو بێدەنگییەش، شەرعییەتیان بەو تاوانە دا.

ئێستا، کۆمەڵێ خەڵک کە زۆربەیان گۆڕانە تۆراوەکانن، بییرکردنەوەیان بە میللیمەتریش لەو عەقلییەتە نەتەوەپەرستییەی کوردایەتیی، جیاوازیی نییە کە ئەم وەزعەی ئێستای لێ بەرهەم هاتووە، بە تایبەت ئەوانەی خۆیان بە مەغدور دەزانن و پۆستی غەزوبەزیان بەرنەکەوتووە، بانگەوازی ئەوە دەکەن کە کۆنگرییەکیان دامەزراندووە بۆ رابەرایەتییکردنی خۆپێشاندانەکان! ئەوەی جێگەی پرسیاری فرە ڕەهەندە، ئەوەیە کە چۆن کەسانێک هەر دوێنی بوو لە ئەهلی ریفراندۆم بوون، لە کۆنترۆڵکردنەوەی کەرکوک و ناوچە جێناکۆکەکاندا، بۆچوونەکانیان لەگەڵ رووداو و کەی٢٤ دا، هیچ جیاوازییەکیان نەبوو،

هەر دوێنە بوو عێراقییان بە لەعنەت دەکرد و سوێندی ئەکادیمیی کوردایەتییان دەخوارد کە عەرەب و کورد، ناتوانن لە یەک وڵاتدا پێکەوە بژیێن، راسیزمیان بەرامبەر ئاوارە عەرەبەکانی سلێمانیی و هەولێر، تەخشان دەکرد، تەنانەت لەم دوا دواییەشدا، تێیاندا هەبوو، داوای بەکارهێنانی تاپۆکەی ریفراندۆم و راگەیاندنی دەوڵەتی کوردییان دەکرد، چۆن ئەهلی میصداقییەت و سیاسەت و ئەخلاق و فیکری سیاسیی دەبن؟ چۆن دەکرێ متمانەیان پێ بکرێ کە ئەمانیش، هەمان ڕێچکەی باوکی هەژاران و حیزبە نوخبە بێ ئایدیۆلۆژییەکەی ئەو، ناگرن؟

ناڕەزایەتییەکانی خەڵک، دەرئەنجامی ئەو زووخاوەیە کە ئەم موئەسسەسەی کوردایەتییە ٧٥ ساڵییە دەیکاتە دەی خەڵکەوە و مرۆقی کورد بە کۆیلە و ڕەعییەتی خۆی دەزانێت. لە ئێستایشدا، خۆپێشاندانی گەنجان، راستەوخۆ پێوەندیی بە نەبوونی عەدالەتی

کۆمەڵایەتییەوە هەیە، پێوەندیی بەو هەموو دزیی و چەتەگەرییەی نەوت و قاچاغچییەتییەوە هەیە کە ژیانی نوخبەیەکی کەم، لەو پەڕی خۆشگوزەرانییدایە، بەڵام بەشی هەرە زۆری خەڵکی کوردستان، لەوپەڕی زەلالەتی ئابووریی و داراییدا، گوزەران دەکەن.

دەرئەنجامی ئەمەش ئەوەیە کە خەڵکی کوردستان دەیانەوێت، بەهەر نرخێک بێت، لەم چەتەگەرییەی کوردایەتیی رزگاریان بێت. ئەمە لە کاتێکدایە، زۆرێک لەوانەی کەنگرەی دەنگە ناڕازییەکان، مەنتاڵیتیی و بییرکردنەوەیان، لەو ئەندێشەیەدا دەسوڕێتەوە کە پارادایمێکی تری کوردایەتیی جیاواز لەوەی پارتیی و یەکێتیی و گۆڕان…تاد، دروست بکەن و لەم رێگەیەشەوە، نەخۆشییە ئایدیۆلۆژیی و عوقدە نەژادییەکان و طموحە شەخصیی و ئیفرازاتە سیاسییەکانی خۆیان، بە چاکسازیی، خاڵیی بکەنەوە.

وێڕای ئەمانە، لە لەگەیەکدا، ئاڵای هەرێم و ئاڵای کۆمۆنیستیی چین و سیمبوڵی مشتەکۆڵەیەکی ستالینیستییانیان، وەکو هەموو چێشتە مجێورییەکانی کوردایەتیی، تێکەڵو پێکەڵ کردووە. ئیتر کاتی ئەوە هاتووە کە گەنجانی کوردستانی عێراق، دوور لەو جیلە کۆنەی کوردایەتیی و ئەفکارەکانیان و بەدەر لە و کەسانەی کە بەردەوام هەموو جۆگەلەکان دەبنەوە سەر رووباری ئەو چەتەگەرییەی کە هەیە، خۆیان رابەرایەتیی و پێشەنگیی خۆیان بکەن و پڕۆژەو بەرنامەی سیاسیی و فیکریی خۆیان پێشنیار بکەن. پێویستە کەسانی دڵسۆزیش کە غەمیان تەنیا داواکارییەکانی ئەو گەنجانەیە بۆ عەدالەتی کۆمەڵایەتیی، ئازادیی، کار، خۆشگوزەرانیی و ژیانێکی شەرافەتمەندانە، پشتیوانییان بکەن و بەرچاوڕۆشنییان بدەنێ، ئەوانیش وەری بگرن یان نا، ئازادن.

ئەم خۆپێشاندان و ئەم فشارانە بەوان نەبێت، بە سیاسیی و نوخبە بە تەمەنەکان و بەرژەوەندیخوازەکان ناکرێ. هەرکەسێکیش حیزب دروست دەکات، ئازادە، بەڵام دەبێ هەموو ئەوانە فەضح بکرێن کە خۆپێشاندانەکان بە عەرضی غوبنە سیاسییەکانیان بەکار دەهێنن. چارەسەری بنەڕەتیی و هەمیشەییش ئەوەیە، بە گەنجانی کوردستان و عێراق(ئەو دەیان هەزار گەنجە عێراقییەی پشتیوانیی بە خۆپێشاندەرانی هەرێم دەردەبڕن)، فشار بە دز و گەندەڵ و مافیاکانی عێراق(بەوانەی هەرێمیشەوە) بهێنن کە پرۆژەی تاڵانکردنی نەوت و غازی کوردستان بە تورکیا رابگیرێ و تەسلیم بە دەوڵەتی عێراق بکرێتەوە و بودجەی حەقیقیی و مەعاشی حەقیقیی بە موچەخۆرانی موستەحەقی کوردستان بێت، نەک عەقید و لیوا خانەنشینکراوەکانی

ناو ئەم کۆنگرەیە و سەدان هەزار بندیوارەکانی پارتیی و یەکێتیی و تەواوی حیزبەکانی تر.

لە هەمووی گرنگتر، هەرکەسێ لە دەرەوەی وڵات(هەندەران) بێت، بە هیچ شێوەیەک مافی ئەوەی نەبێ، قیادەی وەهمیی ئەم خۆپێشاندانە بکات. ئەمە دەبێت کەسانێک بن، بە واقیعیی لە کوردستان بژیەن و لە گەندەڵیی و خورافاتە پەهڵەوانییەکانی کوردایەتییەوە، نەگلابن.

هەرکەسێکیش پێی خۆشە و لەگەڵ ناوەڕۆکی ئەم باسەدایە، دەتوانێ ناوی خۆی دابنێت.

1. ئاراز رەسوڵ
2. ئازاد مەلا نەبیی
3. ئازاد عەلیی
4. ئاسۆ جەوهەر
5. ئامانج عەلیی
6. ئیسماعیل حەسەن ئیسماعیل
7. ئەردەڵان ئەمیین
8. ئەویین ئەحمەد
9. بەدرخان مەحمود
10. بەهار جەبار عەلیی
11. بەهرۆز حاجیی
12. د. پشتییوان سابیر
13. جەبار ئەحمەد
14. خەلیل حەمەد
15. خەرامان سابیر
16. دانیار حەسەن
17. رۆستەم عەزیز سلێمان
18. رێباز حەسەن
19. رێگەز کەمال
20. رەهەند محەمەد
21. ساماڵ عەبدوڵا
22. د.سیڤان سەعید
23. سەردار حەسەن
24. سەردار ئەمیین
25. د. شامیر مەولان
26. شنیار ئەنوەر حەسەن
27. د. شوان عەبدوڵا

28. شەیما عەزیز
29. کامیار سابیر
30. کاوە ئەحمەد
31. کوردستان عەلیی
32. کۆردۆ عەبدولخالیق
33. کۆمار یۆنا
34. گۆران عەبدوڵا
35. لاوان ع عەلیی
36. مصطفی شیخ محمد
37. د. موراد حەسەن
38. مەجید غەفور
39. مەحمود عەبدوڵا
40. مەروان عەلیی
41. نەجمەدیین عەلیی
42. هادیی حەمەعزیز
43. هۆگر برایم
44. هێمن رەئوف
45. هێمن ع شێخ رەئوف
46. هێمن ئەحمەد رەضا
47. هیوا خۆشناو
48. هەرێز جەمال
49. سۆران ئیبراهیم
50. صەدرەدیین عەلیی
51. مەهدیی ئەبوبەکر
52. ه□قا□ عەبدوڵا
53. توانا عەلیی